Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 21 декабрь, 1976 шу. • № 152 (5663). • Мах 2 кап.

19 декабре Советски халкъо а дерригача прогрессивни адамаша а торжественно белгалдир тешамеча ленинца, коммунизмана, машара тIехьарча гIорваьннача къовсамхочун, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич БРЕЖНЕВА 70 шу дизар.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВНА ДАЬХЕН ДОККХАГIДОЛА СОВГIАТ ДIАДАЛАР

19 декабре Йоккхача Кремлевски двореце торжественни хьале КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежневна дIаделар Даьхен доккхагIдола совгIат — Ленина ордени Советски Союза Турпала «Дошо Седкъа» шоллагIа медали.

Новкъоста Л. И. Брежневна из совгIат деннад коммунизм хьалъеча Коммунистически партенен Советски пачхьалкхенней хьалхашка белгалара гIулакхаш карагIдувларах, халкъий машари кхерамален чIоагIъяра духьа хьинаре, беркате болх барах, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа немецки-фашистски гIаьрахоел котдалара гIулакха, Советски Союза экономически обороннин низ чIоагIбара юкъе цо ше доккха хIама юкъедахьарахи ваьча дийнахьа денз кхоазткъе итт шу даларца дувзаденнен.

СовгIат дIаделар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне.

СовгIат дIалуча хана цига бар новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. У. Черненко, Я. П. Рябов, КПСС Центральни ревизионни комиссе председатель Г. Ф. Сизов, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, СССР оборона министра заместителаш, Советски Эскарей ТIема-Форда Флотен Керттерча политически управлене начальник.

Зале бар Москве баьхка социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей кулгалхой — новкъостий Эдвард Герек, Густов Гусак, Тодор Живков, Янош Кадар, Рауль Кастро, Эрех Хонеккер, Юмжагийн Цеденбал, Николае Чаушеску.

СовгIат дIалуш къамаьл дир Н. В. Подгорне.

19 декабре Йоккхача Кремлевски Двореце КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежневна дIаделар Даьхен доккхагIдола совгIат — Ленина ордени Советски Союза Турпала «Дошо Седкъа» яха шоллагIа медали.
СУРТА ТIА: совгIат дIалуча хана.

Сурт хьайийцад фототелегрийцад фототелеграфе гIолла.

Новкъоста Н. В. ПОДГОРНЕ даь къамаьл

Веза Леонид Ильич!
Деза новкъостий!
ДоттагIий!

Тахан вай торжественно вездову Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь, воай новкъости кулгалхо — Леонид Ильич Брежнев цун кховзткъе итт шу даьннача дийнахьа. КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства даьхнйтача моарщал тIа массе а оагIонгахьара а дизза а хьагойтад цун вахари болхи, коммунизм хьалъяра декхараш къестадеча, адамлен машари социальни прогресси бахьан лоаттабеча къовсама юкъе цу дихьа Iалаьмате доккха дакъа довзийт. Коммунистически партенен Советски пачхьалкхени хьалхашка белгтала хIамаш карагIдувларах Леонид Ильича еннай Ленина ордени Советски Союза Турпала шоллагIа Дошо Седкъен. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Пурам да сона, деза новкъостий, вай юбиляр ваьча денцеи Даьхен доккхагIдолча совгIаташцен чIоагIа, дег тIара даькъала вувца. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Леонид Ильича юбилей духхьал цун вахара белгалара ца хинна Iац. Из — партена, пачхьалкхенна, лархIа бокъо а йолаш из бокъонца шийн кулгалхо лоархIача дерригача советски халкъа йоккха событа. Совцаш дац ерригача республикашкара, краяшкара, областашкара, вай сийлахь-йоккхача Даьхен ерригача мIинигашкара хьауха моаршалаши даькъала вувцари. Социалистически мехкий доккхий совгIаташ Леонид Ильич Брежневна — леррагIа хьавоагIача интернационалиста — ленинца, кхохкам кIаьдбарен машарен бокъонца волча архитектора, хIанзарча заман гIорваьнна волча политически деятела даларо, вай торжестве социализма вежарашха долча мехкий кулгалхой хиларо, хIаьта иштта дунен дукхача кхыча пачхьалкхенаша дикадар ловш доахача ловцаша таханарча юбилеях бокъонца дунен халкъашта юкъера лоархIам бола хIама ду.

Шовзткъе пхиъ шу совгIа хая, веза Леонид Ильич, Хьо вай сийлахьча ленински парте мугIарашка вола, хIаьта массаза а — хьалхарча моттиге, денналеча строе, хьалгIча участкашка. Мехка дахара гIорьяьнна ханаш — хьалхара пятилеткаш, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема алан наькъаш, тIом чакхбаьнначул тIехьагIа этта халонаш эшаяр, целинни эпопея, дегIаенача социализма сийлен цунна доккхий хIамаш карагIдувлари — Хьа сийрдача турпалча биографе сийдола оагIош хилар. Болхлочунгара металлургагара КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарага кхоачаш Iа хьабена никъ коммунистически идейноста, лакхача партийноста, вай сийлахь-доккхача гIулакха чIоагIа тешаме хилара хьокхам ба. (ТIоараш тох).

Вай дах башха-дикача хана — коммунистически цивилизаци хьакхоллача, машари прогресси бахьан халкъаша тIа-тIа чIоагIагIа къовсам лоаттабеча, Iалаьмате доккхий революционни хувцамаш хулача, овлан тIара социальни дика гIулакхаш дукхагIа хулача хана. Дуне цахаддаш хувцалуш да, хIаьта дикагIча оагIорахьа, къахьегамхошта пайдане, социализмана пайдане долаш а хувцалу. Укх сийлахь-йоккхача хана йоккха сийле а бехктокхам а ба коммунист хилар, хIанзарча заман эггара боккхагIа низ болча политически организацена, хьалха латтача адамлен авангарде йодача Ленина партена юкъе хилар.

Шийтта шу да, Хьо, Леонид Ильич, вай парте денналеча штаба — Центральни Комитетан Политбюронен керте латта, хIанзарча хано дIадехараша ма-яххара йола политически стратеги кийчъяра беррига низ, знанеш, опыт дIатела. Из стратеги — хIама хьакхоллен машарен стратеги йиззагIа чулацар КПСС ЦК-с парте XXIII, XXIV, XXV съездашта яьча Отчетни докладашка. Пленумашка Iа даьча къамаьлашка, марксизма-ленинизма ганза юкъе дихьаь доккха дакъа долча кхыча балхашка. Политически кулгалхо, нах вIашагIтохар хилара тарра Хьа талант дерригa а гIулакх деш да парте чакхдаха оттадаь сийлахь-доккха хIамаш практике чакхдахара. ХIаьта тахан мехка дахара моллагIа а оагIув вай хьайийцача, массанахьа а гуш да беркат дувла хувцамаш. Уж хувцамаш — советски наха дувза бокъо а йолаш вай ленински партеца, цун Центральни Комитетаца, Политбюроца, Хьа цIераца, Iа беркате беча балхаца дувзача политически наькъа йоагIаш йола итог. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Мах баь варгвоацаш да, Леонид Ильич, партеи халкъен цхьоагIон моакхаз санна кхотадаларн чIоагIдеча юкъе Iа хьош дола дакъа. ДIадахача шерашка алсамдаьннад вай парте мугIараш. Чот яь варгвоацаш айбеннаб цун лоархIам, общества дахара лостам телаш по еш йола воздействи чIоагIъеннай. Алхха Хьоня карагIдаьнна керттера хIама да партийни пачхьалкхени балха тIа ленински стили, принципаши, нормаши чIоагIъяр, коллективни кулгалдар, дерригa дешаш къестадеча коллегиальность хилар. Лакха идейности гIулакх корта болаш леладари, принципиальности бехктокхама, инициативен хьинари гойтар, нахаца новкъосташха гIулакх леладар, творчески уйла хилар — из да вай деношта, вай къахьегачен дахачен хьала къаьстта белгала дар.

Социалистически индустри дегIайоалаеча, юртбоахама производство эргайоахаш хувцача, Iилма-технически прогрессана карагIдаьннараш карадерзадеча, оборона низ чIоагIбеча вай халкъо даьха Iалаьмате доккха толамаш, цахаддаш тоалуш латта советски наьха вахара хьали культурен парте политика нийса, вай дIахьалхашкахьа долха никъ вахара низ болаш хиларах тешавеш дола тешал да. (ТIоараш тох).

ТIехьара шераш белгала да социалистически содружество, дунен тIара коммунистически болхлойн болам кхотабеча керда доккхий хIамаш дарца. Цу гIулакха юкъе мах баь варгвоацаш лоархIам болаш да вежарашха долча мехкий кулгалхошца цахаддаш, Iалаьмате чIоагIа беркат доалаш Хьо вIашагIветтавалари бувзам лоаттабари.

Беркате хувцамаш тIа-тIа дукхагIа дIадаржаш да дунен халкъашта юкъерча гIулакхий даькъе а. Нийсхон, цхьатарра бокъо хилара, дикача лоалахой хьисапе уж овлан тIара хувцара лардаш йохкаш я. Алхха Хьо вар КПСС XXIV съезде тIаьхцан XXV съездо дIахо дегIайоалаяьи машара Программа оттаяра гIулакх дIадоладаьр. Алхха Хьо вар кхохкам кIаьдбарга хьадда тIадерзара, дунен тIа дика хувцамаш дара тIехьа кхы а хьинарегIеа тIагIертан къовсам лоаттабеча хьалха лаьттар Социалистически содружества, дерригача прогрессивни, демократически низаша хьаллаьцача вай партеи пачхьалкхена дукхача машар безача инициативашеи акцешеи планета политически климат хоалуш кIаьдду, мехкашы халкъаши гаргаоз, адамлен кхоаненах тешам болийт.

Iа, Леонид Ильич йизза карaерзаяьй кулгалхочун - коммуниста говзал — хано дIадехар довзилга, маллионашта хIанз эшар кIоарга кхетаделген хьаьддача планашка лоацилгеи, уж кхоачашъяра парти оарцагIйоаккхилга.

Тахан хала да мехка дахара, къахьегача адамлен кхела лоархIам болча, Iа ховлуш дакъа юкъе дахьанза йола моллагIча событе цIи яккха. Коммунизм хьакхоллачара керда майрра уйлаш е халкъий прогресса наькъ тIара, Хельсинхе хинна совещанa е дукха ха йоацаш Берлине хинна коммунистий форум санна йола, исторически белгалонаш хьайийцача — массанахьа а Iа дакъа лацарах гIулакхо толам боак.

Хьа гIулакхаш, Леонид Ильич, практически, реальни, мехе гIулакхаш да — из ба хIама хьакхолла хьасти Хьа доазув доацаш йоккхача сийлени бокъонца хьоах дерригача халкъа беннача тешамен «еррига къайле». (ТIоараш тох).

Вай хьехархоша, марксизма-ленинизма лард елларaша, дуне революционни хувцаш кердадоаккхача толам баккхар айхха дийзад политически кулгалхой, халкъа дикагIболча викалий балхаца. Владимир Ильич Ленина къаьстта белгалдаьд ала хIама доацаш сай хилар, революционни традицеша, революционни хьинаро, шеррача политически хьакъалой организаторски говзалой вIаьхи ваьча къовсамхочун сий боккха лоархIам болаш хилар. Iа кулгал а деш болх баьча хIаране ала йиш я уж дерригa гIулакхаш гармоничини диззаь Iа хьайийца, Леонид Ильич, хьагулдаьд аьнна. (ТIоараш тох). Хьа сий — партега кхаьча мах баь варгвоаца хIама — хIара деннен чIоагIен болх беш да халкъий хьал-торо, машар, демократи, социальни прогресс бахьан.

Пурам да сона, веза Леонид Ильич, творчески хьинарах хьалвиза, дукхача оагIонашкара опыта, партийни хьаькъала, революционни оптимизма низах венна Хьо накъавенача сийлен юбилейца цIаькхаз а Хьо даькъала вувца. Дерригача дег тIара лов тхона дукхача шерашка Хьа могашал чIоагIа хилар, адамленна кхоаненга бода никъ буллача сийлахь-йоккхача Ленина партена керте латташ исторически гIулакха тIа беркате Iа болх бар. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

СовгIаташ дIадала пурам да сона.

Гулбеннараша чIоагIа тIоараш а детташ Н. В. Подгорне Леонид Ильич Брежневна Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали дIаелар.

* * *

Жоп луш къамаьл дир нов. Л. И. Брежнева.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Деза новкъостий
Деза доттагIий!

Таханара совгIат къаьстта хозахеташ хьаэц аз. Дукха езача Даьхено лархIарал доккхагIа совгIат а сий а дац вайна цхьаннена. Къаьстта дог тохадолийташ кхетадир аз из, деза са новкъостий, тахапарча газеташ тIа шун кхайкарала дог тохадолийташ дола мугIараш а хIанзза укхаза шун массане а цIерагIа Николай Викторовича кхы тIа а дIайха дешаш аьннача Указа текст а йийшача. (ТIоараш тох).

Советски Союза Турпала шоллагIа цIи а луш са Iалаьмате чIоагIа сий дарах дег тIара баркал оал аз Коммунистически партена, цун Центральни Комитета, ЦК Политбюрона, СССР Лакхехьарча Совета Президиуман Советски правительстванен. (ТIоараш тох).

Аз доккхал ду сай вахара хIара ди вай Коммунистически парте, вай Советски мехка чакхдаьхача а чакхдоахача а гIулакхех дIакъоастаде йиш йоацаш хиларах. (ТIоараш тох). Сона массе хIамал безагIа хила а хиннаб, болаш а бус парте тешам, халкъа тешам. (ТIоараш тох). ХIаьта тахан совгIат — Ленина ордени Турпала Дошо Седкъен хьаэцаш — аз кIоарга кхетаду са еррига уйлаш, са дерригa вахар а санна из парте долга. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

СовгIатий дукха болх бац вай, новкъостий, цхьабакъда Iа беча балха лакха мах бича — цох массаза йоккха дегагIоз хул. ХIаьта цунца цхьана кхы тIа а айлу мехкан халкъан хьалхашкара бехктокхам, декхар.

ХIанз со а ва цу тайпара хIама хеташ. Цхьабакъда цу тIа цхьаькха а IотIакхет. Нагахьа санна хIанз сона парте тешам бенна еннача посте волча хана Даьхено сий дар, (хIаьта цох аз алхха хIанз сайна денна совгIат лаьрхIа а ца Iеш, вай партеи пачхьалкхенои чакхдоаха гIулакхаш, аз айса дер къоабалдеш дика ловцаш доахаш советски наха ухийта эзараш, эзараш письмош а лоархI), из да, новкъостий, партийни съездий решенеш кхоачашъяра вай шуца цхьана чакхйоаха политика, — мехка низ дIахо а чIоагIбара, халкъа вахара хьали культурен дIахо а айяра политика, пролетарски, социалистически интернационализма, чIоагIа машар хилийтара тIехьа тIатеIIа къовсам лоаттабара политика, — нийса политика хилар! (ДIаьхдаь тIоараш тох). ДIахо йодача хана а лоарзагIа ца доклаш цу лостамагIа гIоргда вай!

Массехк ди даьлча Сийлахь-боккхача Октябра кховзткъа шу дузача шера чудол вай. ХIаьта цу шерашка вай партеи халкъои даьчун мах беш ала мегаргда: вайна карагIдаьннараш Iалаьмате доккхий хIамаш да.

ХIанз дукха итт шераш даьннад цхьан классо шоллагIчоа эксплуатаци елга, цхьаболчар къахьегамах вожаш бIаьхий хилар советски наха фуд ца хов. Хьабе болх а боацаш, из корабоагIарбий а ца ховш сагoтденна лелача сагагара хьал довзац царна. Е цамогаш волча сага лорий новкъостал де, е бераошка дешийта йиш йоацилга — хIана аьлча, цу гIулакха царга ахча доацандаь. Уж дерригаш а советски наха фуд ца хов дукха ха я, хIаьта цIаькха ховрг а дац. (ТIоараш тох).

Социализмо мукъадаьккхача халкъа сийлахь-доккхача хьинаро тамашийна хIамаш даьд. Миллионаш къахьегамхой къен бокъо йоацаши, наха йоазувдешар ца ховш геттара тIехьайиса хинна пачхьа Росси санна болча мехках исторически лоацача хана цо яьй дунен тIа эггара низ болашагIен хьалха латтачарехи йола пачхьалкхе, низ бола вай хьанара экономика, чIоагIа дегIадена Iилма, башха - дика техника, цIаккха ца хиннача тайпара общественни мораль, дерригача халкъа образованностен культурен лакха боарам бола пачхьалкхе. Миллионаш а миллионаш а болча гражданаша тIа-тIа шерагIен хьинарегIен дакъалоац шоай пачхьалкхен, шоай общества гIулакхашта доал деча юкъе. Цхьана къахьегачен къовсам лоаттабечен хьахиннад идейно-политически цхьоагIоно кхотадаь низ бола, хьинар дола, кура дола Советски халкъ, халкъ-турпал, халкъ - къахьегамхо, халкъ-патриот. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Нагахьа санна дунен халкъашта юкъерча гIулакхех дувце, сона хетаргахьа со гIалат варгвац, вай мохк шийн дерригача историчехь хьалхагIа цIаккха ца хиннача тайпара дунен тIа сийдеш а влиянил йолаш а ба, доазол дехьа хIанз мисел дукха дог-цIена а тешаме а доттагIий, е дика дар хилча лоиш бола партнераш хиннебац, аьлча.

ХIаьта гIадвугаш да из сийи из влиянии — сийлахь-воккхача Ленина а иштта хьинаре чакхьяьхна йола вай арахьара политика чIоагIа машар хьаштдолаш хиларах хьахиннар, эггара хьалха ядерничун бар а боаккхаш тIема кхерам дIабаккхара, дунен халкъашта юкъера кхоккам дIабаккхара тIехьа тIатеIIа къовсам лоаттабарах, паргIатонней халкъий кортамукъаленнен тIехьа, пачхьалкхений суверенни бокъонаш лоразра тIехьа къовсам лоаттабарах хьахиннар. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Цу шерашка дукха хIама даьд, цхьабакъда, новкъостий, де дезар кхы а дукхагIа да. Коммунизм хьалъяра наькъагIа вай дIахьалхашкахьа ме долх бехктокхамегIа хул вай кхоачашде дезаш дола декхараш. Цахаддаш дегIаух халкъа боахама боарам. Iилман прогрессо шийн дар дIадех. ИIаьхегIа а чоалханегIа а хул вай еррига общественни организм. XXV съездо дIадехар — вай беррига балха дикали эффективности лакхъелга — из вахаро ше дIадехар да. Из кхоачашданза даргдоацаш а да. ХIанз цунна тIадерзаде деза партеи халкъен дерригa хьинар.

Шийн ираз хIаране ше лох яхаш кица дар хьалхагIа. Сона хетаргахьа из вай хIанз дувцачоа доагIаш да. Мохк дегIаахарен халкъа вахар тоадарен майра а йIаьххача хана лаьрхIа а йола планаш кхоачашъяр — Советски халкъа, городийи юртийи итташ миллионаш болча къахьегамхой карада. Парте политика хоадам болча гIулакхашца цар хьаллацарах, тахан селханчул дикагIа, хIаьта кхоана таханчул дикагIа царна болх бе харах тийша да парте белгалдаьча доккхийча лерхIарашка кхачар. (ТIоараш тох).

Вай беррига мехка, вай ерригача парте я коммунисташта хила хьакъ дола беркате кхоллама стиль. Цо новкъостал даьзарй вайна нийслагIча пятилетка чоалханеча хьалашка доккхий хьокхамаш даха. Из делга Iалашдир ше ца кхоеш, лакха инициатива гойташ болхлой класса, юрташкарча къахьегамхоша, вай советски интеллигенце болх бар бахьан долаш. Цох латт, латтарг а ба вай советски строя Iалаьмате боккха низ. (ТIоараш тох).

Деза новкъостий!

Укх тIехьарча деношка доккхийча а сийлахьча совгIаташца са юбилей езъьча дунен коммунистически болама гIорваьннача деятелаша, вежарашха долча социализма мехкай кулгалхоша сайх аьнна дIайха дешаш хезад сона. Оаш, ховш ма-хиллара, кхетаду дог тоха ца луш цу дешашка ладувгIа а, хIаьта уж совгIаташ — вай мехкашта юкъера доттагIал чIоагIа а дохаргдоацаш а хилар хьагойта белгалонаш, сийлахь-доккха советски халкъ, цун ленински Коммунистически парти дукхаезари лархIари хьагойта белгалонаш — хьайийде а йиш ца хилар. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Хозахет вежарашка йолга партей кулгалхой тахан укх зале болаш, са безам ба царна цIаьхха а баркал ала, социализма дерригача мехкий халкъашка вежарашха долча моаршала дIайха дешаш ала. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Турпала Дошочо Седкъаца цхьана хIанз сона еннача ордена тIа да Ленина — вай заман наха юкъе эггара сийлахь-воккхагIчун, вайна массанена а дерригача дунен тIерча къахьегамхошта а эггара бочагIа волчун сурт. Из вайна боча а кхоачара а ва цхьаькха цхьан хIаман духьа а. — хIаьта мадарра аьлча къаьстта из бахьан долаш а, цун ира творчески хьаькъал а эшалургйоаца логика, анализа кIоаргал а выводаши гIулакхаши денал долаш хиларах, революционера эшалургбоаца лоIам, хIаьта цунца цхьана геттара чIоагIа адамаш дукха дезаш хиларах — из дерригa вайна вахаре кьулба хиннад, хург а да, таханарча гIулакхашка мах баь варгвоаца коггIортолга а новкъостал а. Боккъонца аьлча, чIоагIа хоза аьннад поэта: «Ленин хIанз а дийна мел барел дийнагIа ва». (ДIаьхдаь тIоараш тох).

СовгIат хьаэцаш шоана, деза новкъостий, вай парте берригача членашта, берригача советски наха, хIаьта иштта доазол дехьарча вай доттагIашта а цхьана уйла ярашта а тешам лу аз массаза а леррагIа Ленина хьехама, цIаккха а лергдоацача цун масала тIехьа латта. (ДIаьхдаь тIоараш тох). Со хиннав, хIаьта массаза хург а ва парте тешаме салте, къахьегача халкъа гIулакха, вай Даьхен ираз а тоалар а бахьанце, машаран коммунизман тIехьара тешаме къовсамхо. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

* * *

Цул тIехьагIа нов. Н. В. Подгорне нов. Л. И. Брежневга йистхулаш аьлар:

Веза Леонид Ильич!

Сона чIоагIа дика хет Хьона цхьаькха совгIат дIалуш. СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Хьона, КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарь, СССР оборона Совета Председатель, Советски Союза Маршал мехка обороноспособность чIоагIъечен Герзашцара Низаш эргадаьха тоадечен доккхий дика гIулакхаш карагIдувларах СССР Пачхьалкхен дошо герб тIа йола сийлен герз деннад. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

СовгIат дIаэцаш Леонид Ильич Брежнева аьлар:

Деза новкъостийи доттагIийи!

Ер сийлен совгIат хьаэцаш аз дег тIара баркал оал шоана, хIаьта ер тур тIема гIулакхашта цIаккха а цхьаннахьа а беттара хьалдоаккхарг ца хилар дIа а кхайкаду. Из са цIагIа улларгда вай Герзашцарча Низий сийлахьча историца се чIоагIа вувзавенна хиларах йола символ санна. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

* * *

КПСС ЦК Политбюро членаша, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташа, КПСС ЦК секретараша, кхыболча советски партийни пачхьалкхени деятелаша, военачальникаша, социалистически мехкашкарча коммунистически болхлойн партей кулгалхоша Леонид Ильич Брежнев Даьхен деза совгIат даларца а юбилей язъярца а дег тIара даькъала вийцар. Сийрда ленински идеалаш котъяхар, вай социалистически Даьхе дегIайоалаяр, къахьега нах ираз долаш бахар, Советий Мехка коммунистически общество хьалъяр, дерригача дунен тIа чIоагIа машар хилийтар духьа цо дIахо а беркате болх бар ловш ловцаш а даьхар.

Новкъоста Л. И. Брежнева дег тIара баркал аьлар ловцаш даьхараштa.

(ТАСС).

ПАРТЕИ СОВЕТСКИ ХАЛКЪЕИ ТЕШАМЕ ВОI

Л. И. БРЕЖНЕВА 70 шу дизарца дувзаденна Кремле яь прием

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето 19 декабре Йоккхача Кремлевски дворецe КПСС ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев ваь 70 шу дизарца дувзаденна прием яьй.

Дийнахьа пхи сахьат доал. Георгиевски зала чу локхаш я Чайковске «Торжественни марш». ЧIоагIа а дIаьхдаь а тIоараш тохаш тIаэц гулбеннараша Леонид Ильич Брежнев.

Гулбеннараша даькъала бувцаш тIаэц новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. У. Черненко, Я. П. Рябов.

Безаме, вошал тIехьа тIаийцар приеме дакъа лоацаш хинараша Москве баьхка социалистически мехкий, коммунистически болхлойн партей кулгалхой — новкъостий Эдвард Герек, Густав Гусак, Тодор Живков, Янош Кадар, Рауль Кастро, Эрих Хонеккер, Юмжагийн Цеденбал, Николае Чаушеску.

Иштта укхаза ба — Бразильски коммунистически парте ЦК Генеральни секретарь Луис Карлос Престес, Дание Коммунистически парте Председатель Кнуд Есперсен, Испание Коммунистически парте Председатель Долорес Ибаррури, Уругвая Коммунистически парте ЦК Хьалхара секретарь Родней Арисменди, Дерригдунен Машара Совета Генеральни секретарь Ромеш Чандра, Чиле Коммунистически парте ЦК политкомиссеи секретариатеи член Америко Соррвилья Рохас.

Зала чу ба КПСС ЦК членаши членалла кандидаташи,

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ПАРТЕИ СОВЕТСКИ ХАЛКЪЕИ ТЕШАМЕ ВОI

(ДIахьедоалар. Долалур 1-ча оагIон тIа).

КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш, союзни республикай кулгалхой, министраш, СССР Пачхьалкхен комитетий председателаш, КПСС обкомийн крайкомийн хьалхара секретараш, парте ветеранаш, промышленносте юрта боахамен хьалхалаттараш, военачальникаш, космонавташ, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема доакъашхой, Iилманхой, конструктораш, литератураи искусствай деятелаш, общественни организацей кулгалхой.

ЛоацIа дош а аьнна прием хьайийлар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. М. А. Суслова. Цо аьлар:

Новкъостий, доттагIий!

Вай уйлаш а дагалаттараш а хьехарца гулденнад вай укхаза вай везача Леонид Ильич Брежнева кхоаткъе итт шу дизар дезде.

Веза Леонид Ильич!

Тахан, Хьа сийлен юбилей йолча дийнахьа, оаха массане а дIайха моаршал лу Хьога — Коммунистически парте, Советски пачхьалкхен, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама гIорваьнна волча деятелга, лоархIагIа ца волаш волча ленинхага, машара тIехьарча чIоагIача къовсамхочунга.

Хьа юбилей, Леонид Ильич,— йоккха а дог тохадолийташ а йола событи я. КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, Президиума, СССР Министрий Совета моаршал тIа боккха мах баьб Хьа балха, вай сийлахь-йоккхача парте членийн берригача советски наьхен дег тIара уйлаш хьахвенхай.

Iалььмате боккха тоам хинна да тхо КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара балха тIа ленински сийлахь-доккха гIулакх кIаьд ца луш дIахо хьош вола, вай мехка къахьегамхоша чIоагIIа лоархIаш дукха везаши вола, планета цIена уйла йолаш мел болча наха Iалььмате доккха сийдеш вола саг волаш. Оаха доккхал лу Коммунистически парте, Хьо, Леонид Ильич, керте латташ йолча цун Центральни Комитета хьалхленца кердa общество хьалъечен чIоагIъечен, халкъашта машари кхерамзлен Iалашъеча советски халкъо даьхача исторически толамех.

Оалаш да, сага вахар цо яьккхача ханаца дустачул чIоагIагIа цуи гIулакхашца, цун де кхийнараша дуст, аьле. Хьона карагIдаьннараш, веза Леонид Ильич, шийн социалистически Даьхе езаш волча, ленински партена мутIахьа волча, халкъа ираз бахьан, коммунизм бахьан шийн низаш дIадала гIертача хIаранена сийрда хьокхам луш да.

Хьа биографе тIа кIоаргга хьахьекха да ше санна кхы доацаш Советски мохк дегIабари айбдари. Болхлочун къахьегам а ахархочун йоакхонаш а яйзай Хьона. Инженер, советскии партийнии болхло хиннав Хьо, болабелча денз чакхбаллалца Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа коталон никъ баьб Iа. ЛоархIамегIа йолча промышленни центрашка тIемо бохабаь боахам юхаметтаоттабеча дакъа лоацаш хиннав Хьо. Боккха лоархIам болаш да эрий даьла лаьтташ карадерзадеча, космически эпопей кийчъечен кхоачашъечен Iа лаьца дакъа. Массаза социализм хьалъяра эггара хьалхарча участкашка лаьттав Хьо.

ХIара шу тIехьагIа, парте хIара кердача заданеца кхы а чIоагIагIа гучайоалар Хьа Iалььмате дикача организатора, сийлеш волча кулгалхочун, гаьнар дар а гуш вола политика говзал. ЗаконагIа де доагIаш даь хIама ла коммунизм хьалъяра эггара бехктокхамегIа йолча этапе духхьал хьбх. Леонид Ильич, тешам бенна парте Центральни Комитето эггара чIоагIагIа лоархIаш, эггара сийдолашагIа, эггара халагIа бола болх, КПСС ЦК Генеральни секретаралла а хержа хьона тIабиллар.

Сенца белгалдоалаш да вай партен, советски халкъен вахаре уж шийтта шу?

Эггара хьалха, из да социалистически общество дегIаяра Iалььмате дика керда перспективаш хьайийлла, цун экономикага чIоагIIа низ болийтилга, советски наьха материальни культурнии вахара хьал халданза лакхделга Iалашдаь йола КПСС кхо съезд.

Из — советски общество дегIаенача социализма этапага ялар, юкъарчал доацаш коммунизма материально-техническа база хьалъе йолаелар да.

Из — общественни отношенеш динамично дIайолаяр, ерригa классаши социальни группаши кхотаенна хилар, сийлахь-йоккхача советски Даьхен дерригача къамийн халкъийн вежарашха дола доттагIалн вIаши цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдар да.

Из КПСС Генеральни секретара цIерраца, Хьа, Леонид Ильич, цIерраца хадданза ювзаенна йола Iалььмате боккхача лоархIамера событеши процессаши я.

Доккхий дика хувцамаш хиннаь цу юкъа дерригача адамлен вахаре.

Эггара хьалха, из да дунен социализм дIахо дегIаяр, социалистически содружестваги низи кхотадалара дегIадар, зарра исторе лелама цо еш йола йола дIлинни чIоагIъялар. Йоккхий керча коталонаш яьхай къамий-кортамукъален болама империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьал лоаттабеча къовсаме. Кхы а хIанзарча исторе лелама цо еш чIоагIагIа чIоагIеннай дунен халкъашта юкъера Советски Союза позицеши сийи.

Дунен халкъашта юкъера отношенеш белгалъяьннай «шийлача тIемагахьара», кхохкамгахьара кхохкам кIаьдбаргахьа, тайп-тайпара социальни строй йола пачхьалкхенаш машаре цхьана яхаргахьа ластарца. Агрессивни империалистически гIозараш кхохкам кIаьдбара процесс кIоаргъяран цунна материализаци яран чIоагIIа духьал дале а герз Iоаделга хIанз а дIахо хьош дале а йизза ала бокъо а йолаш ала йиш я: Iалььмате чIоагIIа лоархIам болаш политически котало яьккхай, термоядерни тIом хьоабара бола кхерам кIезигбаьб, дуне тешамегIа а машар чIоагIагIа а хиннаб.

Из даьа вежарашка дола социалистически мехкаш, коммунистически болхлойн болам, къамий-кортамукъален, дерригa прогрессивнии машар безаши дола низаш айхха кхотадалар бахьан долаш. Из даьл вай Даьхено, вай парте, цун Центральни Комитето низаш оарцагIдахар бахьан долаш, хIаьта юкъарчал доацаш гIорваьнна волча машара тIехьарча къовсамхочун, КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева цIерраца дувзаденна а да.

Кулгалдеча парте органаша а Iа а, Леонид Ильич, чакхдоахача гIулакхаш КПСС коллективни кхетамо яхари лоIами кхоачаш хилар, Iа хьайггара доккха дакъа юкъе кхухьаш ганз а йолаш болча марксистско-ленински хьехама идеяштен принципаштен боарам боацаш чIоагIа мутIахьа хилара образец лоархI советски наха. Iилман коммунизма теории практикен дегIайоалаяра даькъе карагIдаьнна керда доккха хIама санна тIаийцар вай мехка къахьегамхоша, дунен общественносто парте XXV съезде Iа яьча ЦК Отчетни доклада положенеши вы- водаши. Съезда решенеша, съезде а ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме а Iа даьча къамаьлаша чIоагIIа айаьй эффективносте дикален пятилетка заданеш кхоачашъяр духьа лелаю социалистически яхь, парте планаш — из белггала КПСС-а, Хьо керте латтача цун Центральни Комитета гоннахьа айхха кхотаденнача советски халкъа дуьлхах-цIех дола гIулакх хилар массадолча хIамочул чIоагIагIа дог тешадеш хьа а хьокхаш.

Хьона, Леонид Ильич, массаза а дика хов советски наха дагадоахкараш, эшараш, цар хьашташ. Хано дIадехараш кхетаден уж хьаддача гIулакхий меттала дахаен хов Хьона, советски общества вахара ерригa оагIош эргайоахаш товяра тIаберзабаь болх лакъаш доацача хьинарцеи тIагIерттан вIаштIехьа а боахаш: ХIаьта из сийлахь-воккхача Ленина хьаьяча парте кулгалдеча деятела эггара кертера а, эггара лоархIамегIара гIулакх да къахьегача наькха вахар дикагIа хилийтар духьа, цар сийрда кхоане бахьан долаш къовсам лоаттабара.

Тахан къаьстта белгалдаккха йиш я вайга Парте эггара боккхагIа бола тешам бенна, белггала боарам боацаш боккха бехктокхам шийн яIан тIа а билла дIахьош вола коммунист Брежнев дог цхьалхен эздел долаши сиг хиннеи волаши хилар а. Халкъа хьашташта боарам боацаш чIоагIа мутIахьа хилар, принципиальность йолаши наькха гIулакхa оарцагIвоалаши хилар, новкъосташта хетачунга ладувгIа хар, партийни гIулакх дизза дIадехари ше-шийх доккхал делга цалари, керда, прогрессивни мел долча хIамай дакм терко яр — уж башха-дика гIулакхаш хьайх доахкаш хиларо массаза а белгалвоах Хьо, Леонид Ильич.

Веза доттагIа! Советски мехка масс миIингера, дерригача дунен масс оагIорахьара хааданза Iалььмате дукха моаршалаш, ловцаш, письмош ух укх денощка Хьа цIерагIа дика мел дар хилар ловш Хьо къоабалвеши Хьона баркал оалаши цар тIа дувца шоай дагара дараш — эггара доккхагIа, эггара дезагIа дола совгIат да политика-ленинца, кулгалхочоа - интернационалиста.

Дунен тIа эггара нийсхо йолашагIа йола, бакъ йола, иразе общество хьаяра сийлахь-доккхача гIулакха юкъе Iа ловцача даькъа чIоагIа мах баьб Даьхено — тахан Хьа наькха тIа сийрдаьннаб кхоалагIа Дошо Седкъа — Советски Союза Турпала седкъа.

Вай парте, цун Центральни Комитето, Iа Iайха, Леонид Ильич, социалистически мехкий халкъий вежарашха дола доттагIал, коммунистически болхлойн партей цхьоагIон уж кхотаенна хулгеи дIахо чIоагIдара, планетерча дерригача халкъий чIоагIа машари дикача ловлахой хьисапе цхьана леладу гIулакхаши Iалашдара тIаберзабаь чакхбоаха политически никъ лоархIамеи пайданеи хилар бакъделга да дукхача пачхьалкхенаша шоай эггара доккхагIа дола совгIаташ Хьона далар.

ГIад а даха дег тIара моаршал лу вай укх дезача дийнахьа вайца цхьана болча социалистически мехкий вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей кулгалхошка новкъосташка Тодор Живкога, Янош Кадарга, Эрих Хонеккерга, Рауль Кастрога, Юмжагийн Цеденбалага, Эдвард Герекага, Николае Чаушескуга, Густав Гусакага. Вайна юкъе ба иштта Москве бола кхыча коммунистически партей кулгалду деятелаш, вай новкъостий Арисменди, Ибаррури, Престес, Есперсен, Чандра, Сорриль. Тха партеи халкъеи гIулакхий чIоагIIа мах барах, Леонид Ильич Брежнева оаш денна совгIаташ бахьан долаш цIенача дег тIара доккха баркал оал оаха вежарашха йолча партештеи халкъаштеи, шоана шоаштта.

Хьоначул дикагIа уж совгIаташ дала доагIаш кхы цхьаькха вац, Леонид Ильич. Iа хьегача къинга. Хьа вахарга хьежача берригача халкъий бIарггаго йиш я: хьайла малагIа тайпа нах ба советски общества хьалххебараш, хьайла малагIа тайна кулгалхой ба Коммунистически парте кхетабераши херж араши. Уж ба юхабаргбоаца марксизма - ленинизма идеяш котъяхара тIехьара къовсамхой, бокъонца ленински кхетами хьисапи долаш бола деятелаш.

Цудухьа мукъаба сона, тха веза доттагIа а новкъост а, цIаькха а дег тIара вежарашха Хьо, даькъала вувца. Тхона массанена а — хIаьта со, дог тийша ва, Советски мехкара санна, иштта цун довзонел арахьара а миллионаш а миллионаш а бола нах тхона хетар хеташ хургболгах, — цIенача дег тIара лов дуккхача шерашка, чIоагIагIа унахцIена а волаш Хьо вахар, ленински партеи сийлахь-доккхача советски халкъеи ираза духьа, къахьегача дерригача адамий ираза духьа, машареи коммунизмаи духьа Iа чакхдоахача Iалььмате лоархIамеча, чоалханеча, бехктокхамеча гIулакхашка хьа керда толамаш дуьлар.

Щенача дег тIара лов Хьа, Леонид Ильич, дика наькъахо Виктория Петровна а Хьа берригa башха-дика дезалхой а дуккхача шерашка, унахцIенеи ираз долаши бахар.

Хьа моаршалла, Леонид Ильич!

Нов. М. А. Суслова даькъамаьл чIоагIIа уйла тIаяхийта ладувгIаши дIаьхдаь деттача тIоараша цкъа санна дуккхаза а юкъагIа доахаши хилар. Берригаш а хьалгIовтт.

Леонид Ильич даькъала вувца баьхкар пионераш, цIеча зизай букеташ елар цар цуннеи цук сесага Виктория Петровнаней.

Председателал деш волча нов. М. А. Суслова къамаьл де дош лу **парте Московски горкома хьалхарча секретара нов. В. В. Гришина.** Цо Московски городской партийни организацеи столицерча къахьегамхойн цIерагIа чIоагIIен дег тIареи даькъала йийшар Леонид Ильича еза юбилей, советски халкъа ираза духьа, машар чIоагIбар, сийлахь-йоккхий коммунистически идеалаш котъяхар дуьхьа цо чакхдоахача гIулакхашка керда толамаш дахар ловш ловца баькхар цунна.

Нов. В. В. Гришина белгалдаьккхар, ткъаь пхиъ шу гаргача хана Леонид Ильич Брежнева гIулакхаш Москваца дувзаденна хилар. Столицерча къахьегамхошта, аьлар цо, даим холу тха города Iа еш йола йоакхо. Москвах хьокхаме коммунистически город е яьнна Iа оттадаь декхар ерригача городской партийни организаце, берригача москвичий гIулакхий чIоагIагIа йола программа а хинна дIаэттад.

Украина Компарте Центральни Комитета, Украински ССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерагIа, советски Украина коммунистий, берригача къахьегамхой цIерагIа юбиляр даькъала вувцаш къамаьл дир **Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. В. В. Щербицке.** Хьо, Леонид Ильич Iоваьчен хьалкхийначен, са ца кходеш болх беши майра латташи хиннача зиза доакхаш латтача украински лаьттон цун халкъон укх дезача сахьата дег тIара эггара дIайхагIа дола моаршал дайт Хьога, Хьо боарам боацаш чIоагIа духкавезаши лоархIаши хилар хьакхайкаду.

Хьох лаьца аьлча, веза Леонид Ильич, декал дола вай парте штаб, цун ленински Центральни Комитет укх шийтта шу совгIча хана бокъонца ленински школа кулгалхо, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIавийрзаи леррагIа дIаводаши вола интернационалист, хьаькъалеи хургдар гаьнна хьалхагIа гуши вола политик, нах кхотабеи сийлахь-доккхий гIулакхаш кхоачашдара цар дегаш ураоттадеи ховш вола дег тIареи Iимерзеи сег шийн волаш хьайоагIа.

Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Д. А. Кунаева аьлар. республика къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, доккхал ду Леонид Ильич Брежневх — дукха езача Даьхен тешамеча вoIах, вай замалахьа гIорваьннача политическии пачхьалкхени деятелах. Хьа вахара сийлахьа оагIош дукха я, йоахар дIахо нов. Д. А. Кунаева, тха республиках, Казахстан мехка йоккхагIа йолча житнииех цаI а яь дIаоттаьча, йиллургIоацача целинни эпопея турпалча хана Хьо керте лаьттача республикански партийни организаце гIулакхех дIакъоастаюлургIоацаш. Хьа цIераца дувзаденна да советски Казахстан йIаьхийн сий долаши яьча хIамаех дукха дараш.

Республиканеи мехкаи мел даь дикеи доккхийн хIамаш бахьан долаш баркал оалаш болча казахстанцашта цIенача дег тIара лов хIанз санна лакъаргдоацаш творчески хьинар а долаш, целинни унахцIенон бIубеннеи волаш, массаза а Хьона карагIдувлача тайпара беркате гIулакхаш карагIа а дуьлаш. Ленина сийлахь-йоккхача парте белгалдаь доккхий наькъаш Iа дIахо а толаме чакхдахар.

Председателал дечо къамаьл де дош лу **Польски вIашагIкхийттача болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара нов. Э. Герека.** Новкъостал Л. И. Брежневга йист а хулаш, цо аьлар: Iа кулгалду дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи машари Iалашбара тIадерзадьача гIулакхашта, халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбечи цхьана гIулакхаш леладечеи эггара хьалха латтар Хьо ва. КПСС XXIV съезде тIаийцан XXV съезде дIахо дегIайоалаяьи машара исторически Программа. Советски Союза машара инициативаш — уж дерригa хIамаш эггара беркатегIа йола идеалаш кхоачашъяр духьа кIаьд ца луш Iа хьегача къинца дувзаденна да. Тхона, полякашта, эзар шу хьалкагIа дена хьадоагIача тхоай исторе опытах къаьстта дика хов паргIатон, къамий кортамукъален, машарeча вахара бокъонца бола мах. Духхьал из бахьан долаш чIоагIIа мах бу оаха шоай низаш юхе хIама ца дуташ халкъий хIама тоадара гIулакха дIателача наьха. Цудухьа яьхай Хьа цIи, Леонид Ильич, даим адамлен паргIато, нийсхо, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама исторена юкъе.

РСФСР Министрий Совета председателa нов. М. С. Соломенцева хьакхайкадир: Тхо, коммунисташ, Хьоrара Iомалу ленински IаьдалагIа дахен болх беи, ленински IаьдалагIа къовсам лоаттабеи котдувлеи. Шийн парте байрах коммуниста-ленинца мел лакха айяь дIакхахьа еза, халкъа гIулакх мишта де деза, коммунизма идеяш котъяхар духьа, адамлен машари иразн бахьан долаш шийн низ ца кхобеш мишта хила веза гойташ бола хьокхам ба Хьо тхона.

Тахан халкъий кхелашта влияни еш йола моллагIа а йоккха событи Советски Союза Коммунистически партеца, Хьа цIераца ювзаш, селлара доккха да дерригача дунен тIара Хьа сий. ХIанзарча дунен тIа кхы цхьаькха политически и пачхьалкхени дятель вац машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъяра гIулакха юкъе селлара доккха дакъа лоацаш.

Дукха еза Даьхе тоаьлийтар духьа, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъялийтар духьа беркате къахьегара ловца а боаккхаш, парте Ленинградски областнойи городскойн комитетий, Ленина городеи областеи коммунистий а берригача къахьегамхой а цIерагIа Леонид Ильич Брежневга йист хулаш къамаьл дир **парте Ленинградски обкома хьалхарча секретара нов. Г. В. Романова.** Къаьстта чIоагIа дог айденна а волаш, аьлар цо, дIалу аз Хьога дика мел дар хилар ловш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцеца дакъа лаьцараша, къаьнарча питерски болхлоша, ленински парте ветеранаша баькхха ловца.

Сийрдача кхоаненах бIубенна а болаш дIадоладаьд вай мехко — дунен тIа эггара хьалхарча болхлойи ахархойи пачхьалкхено — шийн 60-гIа шу. Цу бIуболаро ког гIортолга ю советски халкъо са ца кходеш къахьегарах, коммунистически парте болата лоIамах, гIорваьнна политически кулгалхои организатори — Леонид Ильич Брежнев керте латтача цун деналеча штаба— Центральни Комитета хьаькъалеча гIулакхех.

Къамаьл де дош лу **Германе Социалистически едини парте ЦК Генеральни секретара, ГДР Пачхьалкхен совета Председатела нов. Э. Хонеккера:** Хьо массаза а хиннав нийсхон гIулакхагахьа, массаза а хьинарс творчески вахар долаш ваьхав Хьо, дерригa низаш хьай мехка, хьай партена дIа а телаш, белгалдаьккхар цо. КПСС-е эггара лакхагIа йолча посте а латташ Хьо хьавоагIача укх 12 шера бIарга ца яйнача тайпара йолча лакхаленашка кхаьчай Советски Социалистически Республикай Союз. Кердача социалистически дунен низ бохабулургбоацаш а хинна дIаэттаб, хIаьта эггара керттера дар фуд аьлча, из да, дикагIча оагIорахьа вай планета хувцаенна хилар. ПаргIатагIа садоах лаьттан тIарча наха, маьршача кхоаненах чIоагIIа дог тийша ба уж.

Эггара гIордаьннагIа долча тайпара новкъостал даьд Iа социалистически содружества мехкаштеи халкъаштеи юкъера вежарашха дола гIулакхаш чIоагIдара. Тха халкъа хьакъехьа аьлча а хьа иштта массаза а солидарность хиннай, мах баь варгвоацаш доккха гIо даьд Iа цунна даим дегIаена социалистически общество хьалъеча. Из бахьан долаш са безам ба тха халкъа исторе чухь карагIдийнача эггара дезагIча хIамаех цаI долча Советски Союзацарча тха доттагIала маIанца геттара нийса а доагIаш, тхоай детай кIоаргалеиашкара баркал ала.

Приеме къамаьл даьча **Чехословаке Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара, ЧССР Президента нов. Г. Гусака** белгалдаьккхар: Тха партеи тха халкъои лоархI Хьо, Леонид Ильич, Советски Союза болхлой классеи халкъеи сийлахь воккха воI, чIоагIагIа вола коммунист, шийн кулгалца Советски Союза халкъаш социализмаи коммунизмаи коталоний наькъагIа дIакхувлача парте викал хиларах тарра. Цар доккха лоархI марксизма - ленинизма идеяшта Хьо тешаме хилар, социалистически содружества а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама а цхьоагIо цIаккха кIаьд ца луш чIоагIъе, массане юкъарча прогрессага кхача, дунен тIа машари кхерамзлен чIоагIъе гIерташ Хьо хилар.

Укх минуте, йоахар дIахо нов Г. Гусака, са безам ба, веза Леонид Ильич, немецки фашизм эша а яь ше яьккхача коталонца Чехословакена а паргIато енача сийлахьча Советски Эскара мугIарашка Iа Iайха дакъа лацар тха халкъо дегашка лоаттаделга цIаькха а белгалдаккха.

Профсоюзий члений 110-миллионни эскара цIерагIа Л. И. Брежневга дIайха моаршал делар **ВЦСПС председатела нов. А. И. Шибаева.** МугIаречa къахьегача наха, цар, балха, быта, салаIара хьалаш тоадара, халкъа инициативеи творчествои хьаллацара Iа дас санна, цIенача дег тIара, ше ма-дарра ленински хьисапе тIаухийташ болча теркамои еш йолча йоккхонои, аьлар цо, бIайха безам, сий дар деннад Хьона, вай сийлахь - йоккха Даьхе духьа керда толамаш дахара цар дегаш урааттаду.

Советски профсоюзий цIерагIа, веза Леонид Ильич, оаха доккха баркал ях Хьона профсоюзех болча ленински хьехама доккха дакъа юкъедахьарах, эггара дукхагIа нах юкъеболча цу общественни организацена хадданза гIо дарах, цунах боккха тешам боларах.

Моаршала дешаща юбиляра йистхилар **Венгерски социалистически болхлой парте ЦК Хьалхара секретарь нов. Я. Кадар.** Новкъоста Брежнева цIи хада йиш йоацача тайпара ювзаеннай цо массаза а гIулакх даьча сийлахь - йоккхача идеяшца, цо дакъа лоацаш хиначеи кулгалхо волаш йолчеи исторически событешца, аьлар цо. Оаха, венгерски коммунисташа, къаьстта баркал яхаш а тхона цIаккха а дицлургдоацаш а да, новкъост Брежнев цIенача дег тIара тха толамаша гIадкхийла ца Iеш, тха исторе халача сахьаташка из тхона уллуа хиннилга, тхоца цхьана тIоч баьнга. ДоттагIал духьа, венгерски советскии халкъий вежарашха вIаши гIулакхаш леладара духьа цо мел даьчохи дечохи баркал хилда цунна.

Болгарски Коммунистически парте ЦК Хьалхарча секретара, НРБ Пачхьалкхен Совета Председатела нов. Т. Живкова аьлар: Тхона, болгараштa, Хьа цIи, веза Леонид Ильич, ерригача ханашка ювзаеннай советско - болгарски доттагIало эггара беркатегIен массе оагIорахьеи товдаларца. ШакIа санна цIена долча цу доттагIалах тха вахара дезагIдола закон хиннад. Вай хIара толамца да из, гаьнаца — овлангара денз бухьенга кхачалца — вахар луш йола мут санна.

Хоэш да, болгарски лаьтто деза а долаш вай доттагIала дукха памятникаш лорадеЛга. Цхьабакъда, ше ма - дарра аьлча уж памятникаш дагар ца дудалла дукха да, хIана аьлча тахан хIара болгарски дог болгаро - советски доттагIала дийна памятники чIоагIален я. Цига, новкъост Брежнев — Болгаре Халкъа Республика шоззa Турпал, оаха лораду Хьа сурт-сибат а, социалистически Болгарена хьалха Хьона карагIдийннараш а.

СССР оборона министра, Советски Союза Маршала нов. Д. Ф. Устинова Советски Союза Маршалга Л. И. Брежневга цун сийлахьча юбилейца, Ленина ордени, Советски Союза Турпала шоллагIа «Дошо Седкъен», хIаьта иштта СССР Пачхьалкхен дошо герб тIа йола сийлен герзи далаэца дувзаденна шийгаре Советски Герзашцарча Низашкареи тIема салам эггара дIайхагIа дола моаршали делар.

Шоай Эскари Флоти дIахо дегIаахара а хадданза йоакхо ярах советски бIухой новкъоста Л. И. Брежневга кIоаргга баркал яхаш хилар дIааьлар министра. ХIанз вай сийдола Герзашцара Низаш, белгалдаьккхар цо, тешаме лорабеш да советски халкъа машарера къахьегам, уж лаьттан тIара массацахьара машар лорабара чIоагIале я.

Юбилярага моаршал хаьттар **Румынски Коммунистически парте Генеральни секретара, СРР Президента нов. Н. Чаушескус.** Тхона бовза а бовз, оаха къаьстта хам а бу Советски Союза лаьттан тIа, керда общество хьалъяра сийлахь - доккхача гIулакха, Даьхе экономически, культурни а социальни а дегIаххувлараи тоаяран, советски къамий материальни духовни боарам айбара даькъе КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара санна Iа кIаьд ца луш беча балха. Дунен халкъашта юкъерча вахаре революционни, социальни къамани хувцамаш чакхдоахача прогрессивни империализмана духьаларчеи низаша санна лоархIаме дакъа лоац социалистически мехкаша, Центральни Комитета Генеральни секретара, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама воккхача деятела санна Iа кулгалдеча Советски Союзо боккха лоархIам бола дакъа юкъеккхухьача, кхохкам кIаьдбара, кхерамазлен машари Iалашбара тIаерзаьча цар политико.

Ленински комсомола, кагирхой, къонача ленинций цIерагIа Леонид Ильич дег тIара даькъала вийшар ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара нов **Е. М. Тяжельникова.** Аз дог гIоздаьнна хоам бу, аьлар цо, Ленински комсомола, дунен халкъашта юкъерча кагирхой болама хьалхашка Iалььмате доккхий гIулакхаш карагIдувларах, ВЛКСМ мутIарашка хьинаре болх барах, ленински хьисапе комсомолахи советски кагирхосхи йоакхо ярах ВЛКСМ Центральни Комитето. 35 маллион йолча комсомола лоIам кхоачаш а беш, Хьона, хьамсара Леонид Ильич ВЛКСМ Дошо Сийлен знак ялар.

Хьамсара Леонид Ильич, Хьа 70 шу дузача дийнахьа 70-гIча шерашкарча комсомольцашеи кагирхошеи, дIаккхайкадир нов Е. М. Тяжельникова, торжественно дIахойт дуккхаезача партена шоаш тешаме, мутIахьа, коталонга кхача кийча хилар!

Юбиляр даькъал а вувцаш дег тIара доагIа дIайха дешаш аьлар **Белоруссе Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. П. М. Машерова, Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Ш. Р. Рашидова, Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Г. А. Алиева, Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Э. А. Шеварднадзе, Молдаве Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. И. И. Бодюла, Латве Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. А. Э. Восса, Киргизе Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Т. У. Усубалиева, Литва Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. П. П. Гришкявичуса, Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Д. Р. Расулова, Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. И. Г. Кэбина, Армене Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. К. С. Демирчяна, Туркменистана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. М. Г. Гапурова.**

Цар дийцар ленински тайпара партийни кулгалхой гIорваьнна политически деятели хиларах тарра новкъоста Л. И. Брежнева йолча Iалььмате йоккхача талантах. Вахара йIаьхий опыт йолаш, коммунизм хьалъяра теорей практикай знанеш кIоаргга йолаш, ленински тайпара болх бе ховш волча Леонид Ильича Iалььмате доккха дакъа юкъеьу СССР экономически потенциал лакхъяр, къахьегамхой вахар дIахо а товдар, мехка обороннии низ чIоагIбар, социализма дунен система чIоагIъяр, берригa дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам кхотабар, халкъий машари кхерамзлен лораяр санна дола Коммунистически партен Советски пачхьалкхенои беча балха керттера лостамаш кийчдечеи чакхдоахачеи.

Цар белгалдаьхар, Леонид Ильич Брежнева дерригa вахари болхи къахьегача наьха хьашташ кхоачашдара тIаберзабаь хиннилга, халкъацара цун бувзамаш даим чIоагIа хиннилга, уж вIаши хада йиш йоацилга. Новкъоста Л. И. Брежнева массаза а массанахьа а шийн доккхача хьинарцеи тIагIерттан къовсам лоатта а баьб, лоатта а бу болхлой класса, берригача къахьегамхой хьаштий духьа.

Председателал дечо дош лу Куба Компарте ЦК шоллагIча секретара, Куба Республика Пачхьалкхен совета Председатела хьалхарча заместителa, революционни герзашцарча низий министра **нов. Рауль Кастрона.** Юбилярага къамаьл деш, нов. Р. Кастрос аьлар:

Укх дезача дийнахьа, новкъост Леонид Ильич Брежнев, юха а Куба Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхарча секретара Фидель Кастро, берригача кубински коммунистий цIерагIа Хьога дIахойт аз вайна юкъера доттагIал доаргдоацаш долга, хьалха цIаккха а ца хиннача тайпара кIоарга таханара хьоцар безам тха болгеи даим хьо дег чу лоаттавеш хьона баркал яхаш тхо долгеи.

Коммунисташ хинна ца Iеш, дерригача дунен тIара прогрессивни адамаш а, аьлар дIахо Р. Кастрос, хила бокъо а йолаш чIоагIа цунбувл тахан новкъоста Леонид Ильич Брежнева, КПСС кулгалхоша, парте берригача членаша машар, халкъий къаман кортамукъале, социализми коммунизми бахьан хIара деннеи тIагIерттан къовсам лоаттабеш хиларах.

Везен хьамсарен новкъост Леонид Ильич Брежнев, аз ер кад айбар дех Iа даьча дерригача хIаман духьа, тахан дерригача адамашта болча Хьа лоархIам духьа, сона лов хьо чIоагIа могаш - маьрша хилар, дIахо а Хье ца кховеш партена, халкъа, дерригача адамлена гIулакх де низ кхоачаш дуккхача шерашка Хьо вахар.

Дош лу **Монгольски халкъа-революционни парте ЦК Хьалхарча секретара, Монгольски Халкъа Республика Сийлахь-доккхача Халкъа Хурала Президиума Председатела нов. Юмжагийн Цеденбала.** Цо аьлар: тахан вай эггара кхоачарIен воккхагIен вола воша Леонид Ильич Брежнев даькъала а вувцаш, вай бе а боагIаш чIоагIа хам бу шийн къахьегама никъ мугIаречa болхлочунгара дIа а болабаь къовсамхочун сийлен никъ хьабенача ч эггара сийдолашагIен низ болашагIен йолча коммунистий парте—Советски Союза Коммунистически парте массане а лоархIаш вола кулгалхо хинна дIаэттача, хIанзарча ханна гIорваьнна волча политически деятела карагIдийначча сийлахь доккхача гIулакхий. Советски пачхьалкхе кхе дегIакхуьвлача, чIоагIъеча, тоаеча, социалистически содружества мехкаш а дунен коммунистически болами дIахо кхотабечи цхьоагIо еч, халкъашта юкъера машар чIоагIбечен кхерамзле хулийтачен Iалььмате доккха хIама карагIдийна Хьона, веза Леонид Ильич, баркал оаш долча адамлено укх Хьа юбилей йолча дезача дийнахьа бе а боагIаш мах бу Хьона карагIдийнача сийлахь - доккхийча гIулакхий.

Къамаьл ду **Уругвая Коммунистически партей ЦК хьалхарча секретара Родней Арисменде.** Латински Америка халкъашта, Уругвая халкъаи Компартенеи Леонид Ильич Брежнева массаза еш йолча интернациональни барт - цхьоагIон сийна кад айбир цо.

Оаха баркал оал Хьона, новкъост Брежнев, тха новкъости веза доттагIен, аьлар цо, репрессена хоадамболлаш хьо дуьхьала хилларах, коммунистий вахар а кортамукъале а фашистски Iазап Iийшача кхыча патриотий кортамукъале лораяра къовсам лоаттабарах. Шийна хана набахтара цо араваккхача КПСС а новкъоста Брежнева ше а доккха дакъа лацар дагадоахийта безам ба са. ХIанз вайна боккха къахьегаш хиннаб коммунизма дега бохаргбоацача низа символ а хинна дIаэтта Луис Корвалан къонахчал — долеи везеи доттагIа, мукъаваларца дуьвзаденна.

СССР Iилмай Академе Президента нов. А. П. Александрова ше къамаьл деш белгалдаьккхар Советски Союза Коммунистически парте, цун Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева ше советски Iилма дегIадоалара хадданза йоакхо яр, мехка коммунизма хьалъяра эша материально - технически база хьакхоллара юкъарчал доацаш бола кхоллама низ а хинна дIаэттарга. Марксистско-ленински теори дегIадоалаеча карагIдийначча бахьан долаш Карла Маркса цIерагIа йола дошо медаль КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева СССР Iилмай Академе президиумо хьожаярах хоам бир президента.

Из хоам цига дакъа лоацаш хиннараша дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаийцар.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш мел хинначар чIоагIа теркам тIа а баьйтта ла а дийгIар дIаьхдаь тIоараш детташ юкъагIа а даьхар цига мел даь къамаьлаш.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш хиннача вежарашка йолча партей кулгалхой, коммунистически болхлойн партей, социализма вежарашка долча мехкий халкъий, коммунистически болхлойн болама, дерригача дунен тIарча вежарий, дунен тIарча берригача къовсамхой бартцхьоагIон кхотабаларен, халкъаш кортмукъален шоай лоIамен хинлийтара, демократе, социализма, коммунизма сийна кад текъабир нов. М. А. Суслова. Цига дакъа лоацаш хиннараша дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаийцаш из.

Председательствующе юбиляра дош делла зале чIоагIагIа тIоараш техар. ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш хиннараша ура а айтта даькъала вийшар Леонид Ильич Брежнев.

Приеме гулбеннарашка къамал деш **КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева** аьлар:

Деза новкъостий! Хьамсара доттагIий!

Тахан укхаза къамаьлаш дир вай мехка ерригача союзни республикай Центральни Комитетий хьалхарча секретараша, вежарашка долча социалистически мехкий кулгалхоша, иштта вай парте цIерагIа дIайха дешаш аьлар Советски Союза Герзашчарча низий, вай сийлен комсомола, Iилмай, профсоюзий викалаша. Къамаьлаш дир иштта кхыча новкъосташа а. Сона лов, из атта деце а цунна дувзаденна шоашта цIерах хIаране мел аьнначун мах беш дош ала.

Мукъаба сона къамаьлаш даьча берригнешта, цу дакъе вай хьашашта — вежарашка йолча социалистически пачхьалкхений кулгалхошта дIайха, дог тохадолийташ долча дешаши безаме лоацаш дахарах дег чура баркал ала. Со чIоагIа дог айденнеи шоана массанена доккха бракал яхаш ва.

Цунца цхьана, новкъостий, со шуга дIаала воал оаш хьалховставарах со кураваргволчарех воацилга. Вахаро ваьккхаваь со цунга. Кхувш воагIача хана дезз болхлошта юкъе волаш, хьалхарча пятилеткай халача шерашка, тIом дIаболабеннача хьалхарче денношка дезз йиза котало якхалца моастагIчун пхорчашта дуьхьал латташ, тIема човнех мохк юхаметтаоттабеш, целина карарзаеш — партеней халкъаи хьалхашкара из шоай хIара деннара дехкар лерхIаши совгIаташ хоастабири со. Даьхена шоай дерригаш низаш дIателаш хиннача наха юкъе хиннав со массе моттиген даима. Со ала валлац, лаьрххIа шу наха тара хила гIийртав аьнна. Со уж берригаш санна хиннав. Хьагучох, дIахо йоаача хана а иштта хургва. Цу тIа тIатоха безам ба: нагахьа санна са юха ваха везаш хилча, дIалла шек а воацаш, сай сийлахь-йоккхача парте илеалаш бахьан лаьца никъ юха а аз хоржаргхилар.

КарагIдийнарехи толамехи тахан укхаза аьнна деццаш аз алхха сайна карагIдаьнна хIамаш санна а ца кхетадел, сийлахь-йоккхача Ленина хьакхелчача парте кулгалца чакхдаьннача шерашка вай советски халкъа — болхлой класса, колхозни ахархошта, къахьегама интеллигенцена — карагIдаьнна сийлахь-доккха гIулакхаш санна тIаийцар. ХIаьта вай мехка карагIдаьнна хIамаш Iалььмате доккхий да. ХIанз вай Советски пачхьалкхе хьаьвча гIоне кховзтъылагIча шере чуденнача хана баьча наькъага юхахьежача из къаьстта дика гуш а да. Вай массане доккхал де дукха да. Бакъда, вай бахьан доацаш гIадъуха фантазераш дац. Вайна дика ховш гуш да вай вахаре кхы а кхоачамбоацараш хилар. Вай массане цхьана тIагIертта къахьег уж сихагIа дIадаха гIерташ.

Деза новкъостий! Вай мехко даькъа дерригга толамаш Коммунистически парте кулгалдарца, цо нийса политика чакхьхарца хьахинна да. Из шеко йоацаш да. Капитан е штурман ца хилча цхьанна а кеман вIаштIехьдаргдацар океане шийн никъ белгалбе а лийрхIачунга кхача а. ХIаьта капитанен штурманен дехкар кхоачашдер парте, къахьегамхой эггара йоккхагIа опыт болашагIен кхетам болашагIен йолча отряда, коллективни хьакхал хилча из гIулакх тешаме хул, лаьца никъ массаза нийса хул.

Новкъостий шеко йоацаш а цхьаькха а: уж толамаш даха тха аьттув барзбацар, нагахьа санна дерригача советски халкъо хьакхалцен дег тIарен шийн дуьлахъ-цIех дола гIулакх санна парте политика тIаийца епаре. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка шоай Даьхе, Октябрьски социалистически революцена карагIдаьннараш лорадара советски нах тIагIертта шоай са ца кхоадеш урагIийтача хана санна шийн къахьегамца хоадам болаш долча гIулакхашка из чакхйоаккхаш епаре.

Вай сийлахь-доккха мраз латт советски халкъо шийн ленински партеи хьаллоацаш хиларах, из цо дешаща лаьца па Iеш гIулакхаш а хьаллоацаш хиларах. ХIаьта вай дIахорча хана чакхдаь деза гIулакхаш дукха да, гордийн юртийн берригача къахьегамхошта хьалхашкара доккхийн бехктокхамен гIулакхаш. Уж гIулакхаш аьттув боалаш чакхдоахе кхы а лакхагIа халкъа хьал-торо, унахцIено, культура айлургъя, чIоагIа машар бахьан лоаттабу къовсам, вайна бахьан оалла пачхьалкхе нащца дIа-йоха леладу гIулакхаш кхы а пайдане гIа хургда.

Из Iалашдара шун таханара юбиляр а сона хетачох, цун берригга новкъостий, парте Центральни Комитета членаши цун Политбюрои кийча я дIахо йоадача хана а ерригга шийн опыт, вIалла юхе ца буташ берригга низ дIабала.

Хьамсара новкъостий, мукъа ба сона кад хоастабеш дош ала:

— Шийна бочеи дезен дар бахьан чухьа са доацаш латтаргдолга дерригача дуьнен дIагойта, хIаьта дуьне цедолаха хIама хьакхолла турпале къахьега шийна могалга хьаькаьхьега дола сийлахь-доккха советски халкъ бахьан!

— Вай обществана лостам тела цаз, къахьегама халкъа авангард, вай ленински Коммунистически партн бахьан!

Вайна карагIдуьлларийн коталоннийн тешам бола халкъен партен йохаргIоаца цхьагIо бахьан!

Сийлахь-йоккхача социалистически содружества бартцхьоагIо бахьан!

— Иштта, вайна санна дерригача кхыча халкъашта а эшаш бола чIоагIа машар лаьтта оттийтар духьа!

Дег тIара баркал шоана, са деза новкъостий доттагIий!

* * *

Л. И. Брежнева къамаьлашара тIехьара дешаш чIоагIен дIаьхдаьн тIоараш тохарца, КПСС ЦК Генеральни секретара, вай ленински партена, цун Центральни Комитета, советски халкъа ловцаш дахарца тIаэц зале хинначар.

Председательствующо деш волча М. А. Суслова кад айбу:

— Леонид Ильич Брежнев дика унахцIена, доккха мраз долаш, советски халкъа мраз бахьан, дерригача дуьнен тIа машари социальни прогресси котъаьккхар духьа ше сийлен гIулакхаш чакхдоахача кердатоламаш доахаш хилийтара тIехьа!

(ДIаьхдаь тIоараш тох)

— Укхаза гулбенна берригга новкъостий могаш-маьрша хилийтара тIехьа!

(ДIаьхдаь тIоараш тох)

— Могаш-маьрша хилда шо, хьамсара новкъостий, коммунизм хьалъеча иразе керда толамаш даьхаш тIехьа!

(ДIаьхдаь тIоараш тох)

Приеме искусства говзанчий концерт хилар.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева 70 шу дизара хетаь Йоккхача Кремлевски дворецехинна прием торжественни, чIоагIа дег тIарчен доттагIален хьале чакхъелар.

(ТАСС).

ХЬАЙ ИРАЗА ЙИЗЗА ДА ХИЛА

IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦЕРА

Тахан вай экономически социальни вахара цхьаккха оагIув яц советски кхалнаха хьинаре дакъа ца лоацаш. Мадарра аьлча, советски Iаьдал лаьттача шерашка довзаргдоацаш хувцаденнад кхалсага вахар, цун кхел. Цу леша хетаиь укх деношка КПСС обкома политпросвещене цIагIа Iилма-практически конференци хилар.

Цига «КПСС XXV съездо советски вахара хьисапахи кхалнаьха социальни хьинар айдарахи» доклад яьча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара **М. Ш. Баматгиреева** белгалдаьккхар вай мехка адамлен хьалха цIаккха йовзаш ца хинна социалистически общество хьалъяьлга. ХIаьта керда общество белгала я вахара керда хьисап чIоагIдарца, КПСС XXV съезде советски вахара хьисапах лаьца ше оллаш Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Денгара денга чIоагIлуш йола йиззача коллективизман новкъосташха йолчен атмосфера, мехка деррига къамийи халкъийи цхьоагIо, доттагIал, вайна низ, денал тела нравственни унахцIено — иштта я вай вахара хьисапа къаьгга йола белгалонаш, иштта да вай дулхахи цIехи лета дола социализмана карагIдаьнна сийлахь-доккхий хIамаш».

Тахан социализм общественни прогресса карагIдаьнна эггара доккхагIа дола хIама да. Из бакъдара кхоачам ба вай республике хиннача эргалонашка хьежача. Коммунистически партеи Советски правительствай денна йоакхо я еш ленински къаман политика леррагIа чакхъяхарах Нохч-ГIалгIайчен экономика, культура дегIайоалаяра, керда вахар чIоагIдара мел эша торонаш хьайиллар. Хьалха паччахьа Россе йистошкара тIехьайиса моттиг хинна из хIанз дегIаена мехкдаьтта, химически, энергетически, машинашъю, кхачан промышленность, боккха механизированни юрта боахам бола республика я.

Нохч-ГIалгIайчен городашкеи юрташкеи болх беш ва 67 эзар лакхерен лаьоххIа юкъерен образовани йола специалист. Республике 563 школа, итташ лакхерен юкъерен заведенеши Iилма-тохкама институташи, бIаьш клубаши библиотекаши я.

Общества социальни прогресса боарами демократии йоккха е зIамига хилар белгалдаккхара кхоачам ба общественни паччахьалкхени вахаре кхалсагага кхоача дакъа мелаз хайча. Советски Iаьдало дерригача Iазапех мукъаьяьккхай кхалсаг, цунна маIача сага нийсса къахьега, деша, салаIа, политически вахаре дакъа лаца бокъонаш еннай.

Философски маIан а деш из процесс вахаре кхоачашъелга вай мехка, республике мишта латт хьагойтар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета йоккхагIйолча преподавателa **Т. К. Ужаховас.**

ХIанз республика халкъа боахаме къахьегарех 54 процент е 172,4 эзар кхалсаг я. цу боарамга кхоачаш нонагIа ба царех дешаш бараш а.

Къаьстта йоккхий эргалонаш хиннай нохчехи гIалгIаехи болча кхалнаьха вахаре. ХIанз лоаман кхалсаг — коммунистически къахьегама ударник, инженер, лор, хьехархо, Iилмахо, аздархо, актриса, летчик.

ТIеххьара хоржамаш деча хана республикера 79 кхалсаг СССР, РСФСР, НГIАССР Лакхехьарча Советашка хержай. 4740 — моттигерча Советашка. Республике дика йовзаш я республика Лакхехьарча Совета председатель, поэтесса Ахматова Раиса, республика халкъа тIахьожама комитета председатель Р. А. Саламова, парте райкомий секретараш Социалистически Къахьегама Турпал В. Г. Табацкова, Г. Ф. Галкова, А. М. Карагичева, дуккха кхыбараш.

Кхалсагага, къаьстта берий наьнага общественно пайданеча къахьегаме, политическии культурнии вахаре хьинаре дакъа лаций йтарна цхьана из шийн дезала йоакхо еш хилийтара бытаца ювзаенна тахан а тIехьа цунна тIалатта халонаш дIа ца яьхача яргьяц. Цунна керда даьча бера цхьа шу даллалца отпуск лу, биъ бетта алапи а луш. Бераш долча кхалнахага бIаьрча доацача балха ден. кIира е цIагIа болх белга оттаде лерхI.

Керда 2,5—2,8 миллион моттиг тIаккхетарца дукхагIа хургья деша ха йоацача берий учрежденеш, школаш, дIаьхдаьча ден группаш, керда пионерски лагераш, кагирхошта спортивнии унахцIенон-къахьегамен базаш хьалъергья. ЦIагIара боахам лелабара дIайохийта ха лоацъяра дегIадоаладергда бытови гIулакхаш делга, бахача нахага йохкара ахфабрикаташ, кулинарни изделеш елга.

Шоай района экономика укх шера дикка дегIаярах, ялат, коартол, дулх, шура йохкара заданеш толамца тIеххкхоачашъярах, из деррига Iалашдеча кхалнаха доккха дакъа лацарах дийцар КПСС Назрановски райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующе **М. Д. Пугоевас.** Кхалнах кхыа дукхагIа общественно пайданеча къахьегама юкъеозара, цар къахьегамен бытеи хьалаш тоадара кхы тIа а районе промышленни предприятеи филиалаш, берий учрежденеш хьалъяра республикански учрежденешкара новкъостал дийхар цо.

Халкъа хьал-торо айелга, социалистически вахара куц-сибат тоалелга Iалашде доагIа берригаш юкъера дешар дийша хилийтарца, наха кхетам лулга дикка тоадарца. Из дIадех вайгара керда ноахале хьалкхеро, Iилмен техникеи сиха дегIаахаро, наьха саккхетам лакхбаларо, социализманеи капитализманеи юкъера идеологически къовсам ирбаларо. Из декхар кхоачашдеча дукха кхоач кхалсагага-наьгага, кхалсагага-къахьегамхочунга, кхалсагага-общественни вахара бIухочунга.

Кхалнаха юкъе дукхагIа ба дынах тешараш, аьлар содоклад яьча Нохч-ГIалгIай историе, меттеи литератураи института йоккхагIйолча Iилман болхлочо **М. А. Каратаевас.** ХIаьта цу тайпара бараш болх ца беш алхха дезал кхоабача воаноушта юкъе кхы а совгIа ба. Царна беш бола атеистически болх къаьстта тоабе безилга белгалдаьккхар оратора. Цу гIулакха эша хьалаш кийча а деш, уж общественни вахара юкъеозилга партийни, советски, профсоюзни организацей декхар да. Дийша а балха тIа дика кайоалаш а бола кхалнах кулгалдеча балхашта хьежабара даим теркам тIаухийтилга хьадийхар оратора.

Кхалнах, мехкарий шариIатеи Iадатийи Iазапа цIенбаь кIалхарбахара тIадерзадаь советски вахара куц-сибат хилар хьа а хьокхаш, из болх тоабара де эшар содокладашка хьахьеккхар Нохч-ГIалгIай историе, меттеи литератураи Iилман болхлоша В. Ю. Гадаева, М. О. Цицкиевас. Социалистически бакъдараш дIа а довзийташ, цу деша тайп-тайпара оагIонаш кIоарга яьшхар цар. Кхалнаьха советаша партийни, советски профсоюзни организацешца цхьана кхалнаьха къахьегамен общественни хьинар айдара, цар вахара гIулакхий йоакхо ярах, дезале царца харцо лелае гIертарашца шоаш къовсам лоаттабеш хиларах дар **З. А. Якубовас** — Советски района Хал-Килоерча кхалнаьха Совета председатела, **Р. Х. Асхабовас.** — Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза кхалнаьха совета председатела даьча къамаьлий керттера чулоацам.

Кхалнах дына Iоткъама кIалхарбоахача чIоагIа аьттув боалийташ хIама да коллективни мероприятеш чакхйоахилга, уж художественни самодеятельноста юкъеозилга, каст-каста парна лекцеш ешилга, производстве хьалха латтарашца вIашагIкхетараш, хаттарийи жопийи сайренаш, книжкаш дешарий конференцеш, диспуташ елга, аьлар нов. Асхабовас.

Коммунизм хьалъерий моральни кодекс телхаераш ловргбоаца хьалаш хьаде деза вай массанахьа. Вайча юкъе хIанз а нийслуш да дукха истий кхувлар, мехкарий удабар, урдув телар, чIир лехаръ кхалнаьха бокъонаш Iотеlаяр. йиIигаш дешарах яхар, уж кхенза йоллаше а маьре ахийтар санна дола дIаяхача замах юхедиса нийрча гIулакхаш.

Укх тIеххьарча 2,5 шера юртарча интеллигенцена духьала итташ харц гIулакхаш леладаьд. Цу тайпара моттигаш кIезига хиннаяц Малгобекски, Назрановски, Шалински, Урус-Мартановски, Гудермесски районашка.

Цу тайпара зуламаш ца хила тарлора, нагахьа санна уж даьрашца шийн ханнахьа дезале, школе, къахьегама коллективе боагIаш бола кхетама болх чакхбоаккхаш хиннабаларе. Цкъаза цу тайпара дегаза гIулакх гучадаьлча а цхьайолча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша цу деша йоагIаш йола оценка ца луш моттигаш хул.

Зуламаш кIезигагIа хургда кагирхошта безаме салаIара вай эша хьалаш хьадой.

Вай декхарийла да советски вахара куц-сибата башхалонашта, советски патриотизманеи интернационализманеи шерагIа пропаганда е. Из деча хана, КПСС обкома X пленума решенешка белгалдаьккха махиллара, моттигера хьалаш теркалданза даргдац.

ЧIоагIа лоархIам болаш гIулакх да духхьашха балха эттача хIара къоначa сага хьехамча тIачIоагIвар, болх дIаIомабаь ца Iеш царна эшаш дола хьехар, кхетам балар.

Наставничество дегIайоалаяра тIаберзабаь шоай коллективе белгала болх чакхбоаккхаш болга хьахьеккхар В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхлоахача завода парткома члена **Т. В. Зайцевас.** Коллективера йоккха балха опыт йола бIаь саг шоай балха говзал камаьрша къоначарна дIалуш, царна боагIаш бола кхетам луш ва. Цар къахьегама, общественни балхацара хьинар совдоах тIа-тIа балха, салоIама хьалаш тоадара, керда берий а бытови а учрежденеш хьалъяра завода кулгалхоша лерттIа йоакхо яро.

Иштта, къахьегама, быта, салоIама дика хьалаш вIаштIехь а доахаш, шоай кхалнаьха хьинар а дикка айде вIаштIехьдалаpах, цар вахар дитIехьа сийрдагIа хулаш латтарах дийцар Аргунски «Пищемаш» завода кхалнаьха совета председатела **Р. М. Чентаевас.** Царца ба, хIанз маIача наха уллув дIа а этта, токара, слесара говзалаш карaерзаяь кхалнах. Слесара-сборщика В. М. Вольнякова, токара Нутаева Азмана шера заданеш хIанзле кхоачаш а яь тIадоагIача шера чотагIа къахьег.

Республике кIезига яц къахьегача кхалнаьха лерттIа йоакхо еши дукххача даькъе из бахьан долаш доккхий толамаш доахаши йола коллективаш. Царех я «Электроинструмент» завод. Укхаза берригнех 56 процент а хулаш барxI бIаь кхалсаг я болх беш. Царга болх беше а дешийтара, керда професеш караерзайтара, шоай балха квалификаци лакхъяйтара, салаIийтара эша хьалаш хьадаьд. Иштта, хам бу къахьегача кхалнаьха «Мединструмент», Грозненски химзавода, «Электроприбор» заводе, Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхозе, кхычахьа.

Из ала йиш яц Грозненскии Самашкинскии консервни, Нохч-ГIалгIай химически заводех, барзкъаш дуттача фабриках, дукххача гIишлой организацеех. Цига эша къахьегама, салоIама, деша хьалаш хьадац кхалнаха.

Теркам тIаозаш дийцар шоаш кхалнаха юкъе беча балхах, цар къахьегама а общественни а хьинар тIа-тIа айлуш хиларах Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза кхалнаьха совета председатела **Я. Имхаджиевас.** Цо шийн совхоза а района а цIерагIа даькъала дийцар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева 70 шу дизар Зале хиннача чIоагIа тIоараш тохаш хьаллаьцар из.

Конференце къамаьл даьча дуккхачар белгалдаьккхар республике мохк ягарах хинна зе юхаметтаоттадара паччахьалкхено, лоалахарча республикаша доккха новкъостал даьлга, цу халонашта шоай къахьегамхой ца бохаш духьалэтталга Цох партенеи правительстваи дег тIара баркал аьлар цар.

Конференце тIаийцача рекомендацешка дIаяздир КПСС XXV съездо дIадеххача тайпара советски вахара хьисап, цу даькъе кхалнаьха къахьегама, быта хьалаш а тоадара, наьнеи берийи хьаштий йоакхо яра, кхалнаьха балха говзали дешара боарами лакхбара кхы а дукха де дезаш хилар.

С. МАЙСИГОВ.

СУРТА ТIА: конференци йолча зале.

И. Плиева сурт.

ХЬАЙБАШ IАНГАРА ДАХАРА—ДУКХАГIА ЙОАКХО

Профсоюзаша даим йоакхо ю боахама гIулакхаш лерттIа вIаштIехьдахара. Цу даькъе доккхий декхараш хьалхашка латт тахан вай колхозий, совхозий эггара дукхагIа къахьегамхой юкъеозаш йолча организацешта. Тахан шоай эггара сатотагIа долча декхарех цаI лерхI цар фермай къахьегамхой цхьаккха хьайба дулха эша ца долийташ, ца къастийташ бIаьстенга кхоачадар.

Из гIулакх терко еш леладу юрта боахамен заготовкаий болхлой, гIулакхерча наьха профсоюза Нохч-ГIалгIай обкома, къаьстта йоакхо ю КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенешка хьежжа 1976—1977 шерашка кийчо ярцен толамца хьайбаш Iангардахарцеи дувзаденнача гIулакхашпара юрта боахама болхлой. гIулакхерча наьха профсоюза комитетий бехктокхам айбара. Дукха ха йоацаш из дош дувцаш лаьрххIа пленум а хиннай.

Партийни организацеша кулгал а деш колхозаша, совхозаша, юрта боахама органаша, иштта профсоюзни организацеша доакъар Iалашдара, фермай помещенеш кийчъяра, хиланза дargдоацача производственнии бытовии эшарашца хьайбаш леладераш Iалашбара шо-шоай боахамашка боккха организаторски болх баьб. 1976—1977 шерашка хьайбаш толамца Iангардахеи хьайбай продукташ йоахилга алсамдаккхеи вIаштIехьдоалийтаргда цу гIулакхаша.

Укх шера I ноябрга кийчъяьй геттара дукха йол, ча, сенаж, баьций хьоар, концентрированни доакъар, комсех чхьагIар доаккхаш йиса хIамаш, корнеплодаш, бахчеви культураш, шекара свеклайн баьцадаарийи лордаш, генарех даьтта доаккхаш юхейиса хIамаш, кхыяраш. Уж гIулакхаш бахьан долаш хIара кхоабача бежана лоархIам бича соахкарчул дукхагIа доакъара единицаш Iалашъяьй республике.

Белгалдаккха деза дукхагIйолча колхозашкеи совхозашкеи помещенеш хьайбаш толамца Iангардахара кийчъяьлга, Iа доаккхаргдолча доакъар хьатIаденилга, фермаш лерттIа кадрашца Iалашъяьлга, иштта шура а кхыйола а хьайбай продукташ дукхагIа яхара социалистически яхь йоаржаяьлга. Наурски района «Красное знамя» колхозе, «Терский» совхозе, Шелковской района «Коминтерн», «Красный пахарь» колхозашка, Сунженски района «Победа», Шеча Эскара цIерагIча колхозашка, Грозненски района «Горячеисточненский» совхозе, Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча, «Гехинский» совхозашка къаьстта дика кхоачо яьй хьайбашта.

Цунца цхьана, хьайбаш Iангардахара кийчо яра балха тIа кхоачамбоацараш а да. Кхоачам хиллал доакъар хьатIаденадац, хьайбаш леладерий къахьегам дика вIаштIехьбаьккхабац, балха ден распорядок телхаю, хьайбай продукци алсамъяхара, цIенъяь шура хьаяккхара, хьоанал лакхъяра, кхыдола балхаш тоаделга вIаштIехьдаьккхадац республика колхозийи совхозийи дуккхача фермашка. «Лермонтовский», «Калаусский» совхозашка, иштта Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе ханханнахьа фермашка хьатIаккхахьац доакъар.

Республике йолаш йолча 82 кормоцехах 47 мара болх беш яц. Масала, доакъара смесь кийчъеча, гранулированни доакъараш термохимически обработки еча Грозненски района 12 кормоцехах цхьаккха болх беш яц. Доакъараш термически обработка яра кормоцехаш болх бе йолаялийтаяц Сунженски, Урус-Мартановски районашкарча совхозашка а.

1976—1977 шерашка доахан Iангардахара кхоачам беча долаш дола кхоачамбоацараш боахамашка, профсоюза комитеташка организаторски болх мела барах нийсденнад.

Шура алсамъяккхара, хьайбашта дозал тIаккхетийтара, доакъар кормоцехашка гIолла чакхлахара, кхыдарашта оттаяь планаш, тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара тIаерзаяь йола социалистически яхь шеръелга, болхлой морально а материально а белгалбахара гIулакхаш дIахохьолга юртбоахамеи заготовкаий болхлой, гIулакхерча наьха профсоюза юххьанцарча комитеташкара парте XXV съездеи КПСС октябрьски (1976 ш.) Пленумеи решенеша ма-яххара хьа ца дийхача даргдац.

Хьайбаш Iангардахара йола социалистически яхь боахамашка мишта латт хIара бетта вIаши тохкилга Iалашде деза профсоюза райкомаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша, профсоюза юххьанцарча комитеташа. Иштта республика колхозашка, совхозашка, хьайбаш Iангардахара йолча социалистически яхьа хIара бетта итоташ йинза яргьяц.

М. ГАНИЕВ.

ДОАХАН ДИЗА ХУРГДА

Ер шу лоархIаме шу да. Цкъа-дале, иттлагIча пятилетка хьалхара шу а да ер, шоллагIа-дале, вай парте XXV съезд хинна шу а да. Цудухьа оаха, ферма болхлоша беррига тхоай низ тIабахийта къахьег ер шу доладеннача хьалхарча деношка дениз.

Ховш ма-хиллара, тха совхоза хьайбаш леладераша цхьоалагIа октябрь тIаккхоачаш кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара шера план. Из толам боаккхача шоашкара доагIаш дола дакъа юкъедихьар тха ферма коллективо. План 1700 килограмм йолаш хIара кхоабача Iаттагара 2200 килограмм совгIа шура яьккхай оаха укх шера цхьайтта бетта.

ХIаьта тха дикагIа болча доиркаша: Дзаурова Мадната, Куркиева Макка, Дзаурова Долатхана, Олигова Мовлатхана 11 бетта шоай групперча хIара Iаттагара 2500 килограмм шура яьккхай. Шу чакхдала юхелисача укх деношка шоайла чIоагIа яхье а баьнна къахьегаш ба доиркаш. Хетаргахьа, шу чакхдоаллаш, хIара кхоабача Iаттагара 2450 килограммага дIаккхоачаш шура йоаккхаргья оаха. ХIаьта лакхе аз цIераш яьхача дикагIа болча доиркаша дош деннад шоай групперча хIара Iаттагара йоаккха шура 2700—2800 килограммага дIаккхоачае.

Мишта вIаштIехьдоал тха шура яккхара планаш а социалистически декхараш а толаме кхоачашде? Эггара хьалха белгалдаккха деза, доахан дика кхабари царна лерттIа Iунал дари, хIаьта иштта хIаране шийн балхах бола бехктокхам дика кхетабеш хьинаре къахьегари бахьан долаш из тха вIаштIехьдоалилга.

Iа чIоагIа бехктокхаме ха я хьайбаш леладерашта. Цхьан шераи ах шераи кхоачам хилал хьайбашта доакъар Iалашдара вай республика беррига фермай болхлой тIахьехаш Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша даь кхайкарал дег чура къоабалдаь хьал а лаьца ханнахьа тохадаларах тха вIаштIехьдаьлар доахана Iана кхоачам дика бе. Таханарча денга духхьал ферма юххерча кIоагашка елла 3 эзар тонн силос я тхога. Цул совгIа, шортта йол, ча, кхыдола доакъар да.

Доахан чудоахка помещенеш а дика кийчъяь я. Ханнахьа чакхдаьлар тхо тоха дезача кизга бIалгаш теха, ниI хувца езача хийца, кIир теха, тховнаш дIоахдаь помещенеш тоаяь.

Доакъар дукха дар аьнна из эехьа доадац оаха. ХIара доиркa, скотнико тIахьожам лоаттабу дIахьалхашка дилла дерригa доакъар хьайбаша дуаргдолаш. Iана хана доахан кхабара оттаяь рацион я. Деннеи бийсанеи хIара Iатта оаха лу 25 килограмм силос, 3 килограмм йол, иштта ча, концентраташ, мел мола барда а лу.

ХIанз йоаккха шура лаьгI ца йолийташ къахьегаш ба тха ферма болхлой КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш вахаре кхоачаш а еш къахьегаш болча тха хьайбаш леладераша дош деннад ер шу чакхдалалехьа шера планал совгIа Даьхенна кхы а 60 тоннага кхаччалца шура дIаяла.

С. ДЗАУРОВ.

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза № 4 йолча шурий-товарни ферма заведующи.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план 1976 шера 28 декабре кхоачашъе аьнна социалистически декхараш тIаийцача Назрановски автотранспортни предприяте коллективо хьинар кхо ца деш къахьийгад. Цох доккха беркат даьннад. Дерригача технико-экономически хьоккхамий шера плани тIаийца социалистически декхараши 14 декабре кхоачашдаьд.

Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-юха бихьаб 6,6 эзар тонн халкъа боахама мухь. Заданел совгIа яьй 276,4 эзар тонно-километр. Заданел совгIа дIа-хьа вигав 589,8 эзар пассажир. ПланагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна 43,5 эзар сом пайда баьб. 113 эзар килограмм бензин кходаьд водителаша.

Ер шу чакхдалалехьа Назрановски автотранспортни предприяте водителаша планал совгIа кхы тIа а дIа-хьа хьоргда 22,1 эзар тонн халкъа боахама мухьаш, ергья 474 эзар тонно-километр, заданел совгIа дIа-юха вугаргва 151 эзар пассажир, ергья 2633 эзар пассажиро-километр.

Укх деношка хиннача болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собране цар керда социалистически декхараш тIаийцар.

М. БЕКОВ,
Назрановски автотранспортни предприяте директор.

Я. ГИРЕЕВА,
парторганизаце секретарь.

Доазол дехьара

САФРА ДIАЙОЛАЕННАЙ

САФРА. Иштта оал Кубе шекара эрз чуэцачен чакхбоаккхачен ханах. Листача эрза хьалхара мулаш хьекхад низ болча комбайнаша. Портови причалашкахьа йолаеннай кийчача продукцех етта эггара хьалхара вагонаш.

Укх шерара сафра вежзашха йолча Кубо дIайолаяьй церригача халкъа хьинар айденнача хьалашка: хьатIаэттад «Гранма» яхача шхуна тIара Iобесса 20 шу дуза да. Цу событе юхь дIайолаяьй Батиста Iазапа дуьхьаларча патриотий къовсама.

Мачетерос яхача эрза хьувкъам чуэца эггара хьалха дIайоланнай Гранма провинцеш. Цу районерча 100 бригадо дош деннад сезоне цхьацца миллион а кхы дукхагIа а арроб эрз хьакха (1 арроб — 11,5 килограмм). Царел тIехьабисац кхыча провинцешкара эрз хьокхараш. Масала, Вилья-Клара яхача провинцерча 129 бригадо, 12 батальон яь вIашагIа а кхийтта, декхар тIаийцад 250 миллион арроб хьакха. ХIанзле а шоай биззача низаца болх беш я Гранма, Вилья-Клара, Санкти-Спиритус яхача провинцешкара эггара хьалхара барxI шекара завод. ХIаьта декабрь бутт бовш болх беш хургья республикера ерригa 97 завод.

Укх шерара сафра хьалхагIа хиначарна юкъе дикка белгалйоалаш я. Цкъа-дале, из нийсъеннай мохк керда политико-административни доакъошта бекъача хьалашка. ШоллагIа - дале, хIанз гIайреи тIа чакхъяккха йолаьй экономикана планировани яреи кулгалдареи керда система. Шекар бахьан долаш укх шера лоаттабеча къовсаме чIоагIа уйла тIайохийтаргья производства экономенеи эффективностаи.

Укх деношка мехка вокх провинцешка а сафрана юххера кийчо яь йоалаш латт. Кийча латт юкъера белгалйоалаш советски кубински инженераша цхьана хьаяь эрз чуэца КТП-1 яха комбайнаш а йолаш йола тайп - тайпара техника. Уж Кубана кхухьийт Ухтомске цIерагIча подмосковни заводо. Соахкарча сезоне мехка кхашка болх беш яр 700 совгIа цу тайпара машинаш. Укх шера дикка дукхагIа хургья уж.

Сафрана боккха кийчон болх чакхбаьккхаб Кубай общественни организацеша партийни организацеша цхьана- Коммунисташа баьча тIахьехама жоп а луш, шекара промышленностерча болхлоша декхар тIаийцад 1976 — 77 шерий хьувкъам дика чуэца. Цар девиз — къахьегама овсарле ма - могга дукхагIа лакхъяр, производственни мощностех бизза пайда эцар.

Шекар бахьан долаш лоаттабу къовсам дIаболабеннаб, дIахо — тIагIертта къахьега деза бетташ.

С. ЧУРКИН,
АПН соб. корр.

Гавана.

Луандеи Ангола Халкъа Республика кхыча городашкеи чIоагIа безам тIаозаш я «СССР — мохки нахи» яха советски фотовыставка. Дукха нах хьеж Советий Мехка вахарахи карагIдаьннарахи йолча экспонаташка. Столице выставкага хьежав 35 эзар совгIа саг.

Дукха ха йоацаш из экспозици совгIата ангольски халкъа дIаеннай.

СУРТА ТIА: фотовыставкана юххе.

В. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Экспорте ухийт Мендзылесера

Мендзылесе... Варшавана юххерча цу моттиге я Димитрова цIерагIча распределительни аппаратура комбината чуйоагIача йиъ заводах цаI.

Заводской цехаш Iалаьмате йоккхий я, царга хьежжа я укхаза арахеца трансформаторни подстанцеш а. ХIараяр ерригa а лаьрхIача ткъо тонн езача пхе блоках латт. Продукце ассортиментаца я иштта электрически распределительни устройстваш, разрядникаш, шахташка увттаеш, «химически кхерама» кIал, вешта аьлча электрически сийго газ эккхийта тарлуча моттиге, болх беш йола электроустройстваш...

Экспорта гIулакхашта волча завода директора Хенрик Бухольца дувц:

— Шерагара шерага дегIаух лунеи халкъашта юкъера тха бувзамаш. ДIаяхача пятилетке заводо экспорте ухийта хIамаш шозза дукхагIа а хинна, хIанз ерригача продукцех шовзткъа совгIа процент дIалоацаш я. Алхха дIадахача цхьан шера предприяте. «Электрим» яхача арахьарча торгови объединене новкъостал а деш, бIаь миллион валютни злотых «даьккхад» ткъаь итт мехкара. Продукци нийрашта юкъе — СССР, ГДР, Чехословаки, Вьетнам, Швеци, Ирак, Бангладеш, Пакистан, Швейцари...

Заводо хIара шера шийн продукци тайп-тайпарча ярмаркашка, къаьсттача гойтамашка увттаю — Лейпцигеи Ганновереи, Брно а Тегеране а, Загребеи Москвеи, Донецке а Вене а, Ленинградеи Чикагои... Лейпциге эггара тIехьагIа хиннача ярмарке дошо медаль яьккхай Мендзылесе шахташта лаьрхIа хьаяьча распределительни устройстваша.

— Эпараштa хьашт йола хIамаш малагIаш я хьеж тхо даим, — йоахар дIахо Хенрик Бухольца. — Шийн безам бар кхоач заказчикага, хIаьта уж хьасчоа цу тайппара уж йохка тешшаме рынок хул. Заводо экспорте кхухьийтача продукцех 60 процент совгIа Советски Союзо ийю. Итт шу хьалхагIа СССР-е кхахьийта йолаяьй оаха трансформаторни подстанцеш, цар болх баьб Сибарегlеи Дальнии Востокеи. 1975 шера потребитело дехар дарах цар балха напряжени лакхъяьй. Шоай хана советски нормашта тIайнгар оаха разрядникий параметраш. ХIанзле а тха распределительни устройствашца кийчъяь я СССР-ера дуккха промышленни объекташ. Масала, дIададахача шера массехк бIаь трансформаторни подстанции распределительни устройстваши яхьийтар оаха Советски Союзе... Уж цифраш зIамига еце а, поставкаш дукхагIа хулийтъялар аьнна хеташ я заказчик. Тха конструкторски бюрои инженераш каст-каста ух польски аппаратуро болх беча советски предприятешка. опыт миштай хьеж, керда решенеш лех. «Распределительни аппаратура тхона теля ловраш кIезига бац, — аьннад завода инженерашка советски новкъосташа цкъа цига баьхкача вIашагIкхийттача хана, — цхьабакъда алхха польски подстанцеш мава яц тхона ма эшшара, хIаьта керттера дар фуд аьлча — моллагIча климатически тьалашка тешаме я уж».

Анджей РУТКОВСКИЙ,
польски журналист.
(«Пшиязнь» — АПН).

КАЛЕЙДОСКОП

ПАРЛАМЕНТЕРА БЕР

Английски парламента общинай палата заседанешка хIанз кхы цхьаккха а цецваккхац бера цIогIо. Массанена а хов, из цIогIа деттар Бенджамин, лейбористски партегарча парламента члена Елена Хеймана воI волга. Къонача нанас иштта хьахьокх парламенте дукхагIа бараштa эггара зIамагIчарна лаьрхIача берий учрежденей проблема цIенхаштта къоастае ца лара духьалара шийн протест. «Цу хьал тIа я со, эзараш кхыбола йоаной а санна, — аьлар Хеймана американски ЮПИ агентства корреспондентага. — Оаха дIахо а къовсам лоаттабергба». Цхьабакъда Великобритане тоъал яслеш хьахинна ялале хьалхагIа Бенджамин ше хоржаргва парламенте, аьнна хет дуккхача англичанашта.

В. КАРАСИН, (АПН).

●

«БЕХКЕ ДАЬ ИСТРИЙ»

Португальски коррида испанскичул кIезигагIа йовз. Ийшача хьайбаех къахетам дукхагIа хилалах латт цун башхалo: представлени чакхъяьначул тIехьагIа вахар лу истра. Португальски коррида «тхов - кIийле» ца хулга юридически чIоагIдаь да. 50 шу хьалхагIа арадаьккхадар истрий доаделга дехкаш дола декрет.

Цхьабакъда дукха ха йоацаш из правила толхайир. Вил - Франк яхача португальски городарене цIаккха а ца гулбеннача тайпара гулбена нах а болаш биъ уст бийнаб урсаш дийтта.

Белгалдоалаш хIама да, ювцаш йолча событе ше дувцар «экономически хьисапаца» бакъдеш дола «Диа» яха лиссабонски реакционни газет чIоагIа гIаддига хилар. Истрий доадаро, газета тIа дувцачох, арахьа дIаухаш йола къаман валюта юхасоцаергба, хIана аьлча коррида дукхаезаш бола португальцаш «сакъердаме моттигаш» лохаш Испане ца ухаш совцаргба.

Цу тайппара, «Диана» хетачох, мехка унеча экономикана дарба дара новкъостал дергдараш кIоарга реформаш а йоацаш, ... цIий Iоухийташ йола представленеш я. Нагахьа санна уж хьехамаш дIаэце, моттигерча буржуазе политиканa хьалхара бечка а даь шоай са дохкар кхыча тIабоссаргба португальски истраштa.

В. РЕЗНИЧЕНКО,
АПН соб. корр.
Лиссабон.

●

ГОЛЛИВУДА «ЛАЙ»

— ЦаI, шиъ, кхоъ... Векха вавнав, — гургал техар аукциона председацела, тIаккха цу хана деза джентльмена «доалахьа» вийрзар зIана, рашца вийхха латта къона негр, вокхо эггара лакхагIа бола мах — 30 доллар а аьнна.

Из хинна моттиг — ВIашагIкхийтта Штаташ, Лос-Анджелес. Шу?.. 1976-гIа. «Вохкарэцар» Голливуда цхьан павильоне хиннадале а, кинемотографаца цхьаккха тайпа гIулакх долаш хиннадац из. Укхаза гулвеннавар 250 «эцархо» — фотографаш. Даькъаза 12 актер хиннав лаьй сибате а вийрза хьаенар. МоллагIа тайпа кхаьча а шоашка роль кхоачаргхиларах дог а дилла, рекламана гIулакх де отта лаьрхIад цар. Пхе доллараrаьа шовзткъе итт долларна а кхаччалца бе-бе хиннад маьхаш. «Эцархочун» бокъо хиннай 24 сахьата «лаь» сурташ даха. «Шеко йоацаш, укх тайпара гIулакхаш оаха дича дукхагIа бала йиш йолаш бар тхона мах. Цу тIа а ши дакъа гаргга ахча аукцион оттаяраша шоай киса деллад, — яхача английски газета корреспондентага цхьан «лаьво». — Фу дергда тIаккха? Тхоах дукха Iа бараш болх боацаш чел дукха ха я. Укхаза то, ц еннай тхона мел даьхча а ахча даккха».

(АПН)

КХОАНА-ЭНЕРГЕТИКА ДИ

ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ ХИННАД

ССРР-е хӀара шера 22 декабре белгалдоаккх энергетика Ди. Советски энергетикаша массаза я деза дола ди Советий VIII Ерригроссийски съезде Россена электрификаци яра Паччахьалкхен план (ГОЭЛРО) — халкъа боахам дегӀабоалабара эггара хьалхара бокъонца Ӏилман ларда тӀа оттаянь перспективни план тӀайийцача денца нийслу.

Коммунистически партен Советски правительствай къаьстта чӀоагӀа уйла тӀайохийт электроэнергетикана, советски индустре из лоархӀамегӀара, тоъал доккхача даькъе хӀанзара Ӏилма-технически прогресс хьахулийташ дола дакъа дегӀакхувлача тӀех лакха темпаш Ӏалашъю.

Советски Ӏаьдала шерашка чӀоагӀа дегӀаенача энергетически базаца низ бола индустриальни держава а хинна дӀаэттаб вай мохк. 1920 шера хиннача боарамал 2000-заза совгӀа тӀехъяьйнай йоаккхаш йола электроэнерги.

Геттара чӀоагӀа дегӀаенай Нохч-ГӀалгӀайчен энергетика. Грозненски энергосистема низ революци ялалехьа хиннача боарамца нийсбича 140-заза хӀаня хиннабац аьнна боккхагӀа хиннаб. Вай республике хӀара шера йоаккх 1913 шера Россерча ерригача электростанцеша йоаккхаш хинначул 1,7-заза дукхагӀа электроэнерги. 1980 шерага кхачалехьа эггара тӀех бола низ 750 мегаватт хургба, хӀаьта дӀахецаш йола ...ы — сахьата ши эзар тонн совгӀа. ДукхагӀа йоаккхаш йола ерригa энерги, керттерча даькъе, мехкдаьтта чакхдоахача заводашта реконструкци яра а, Прохладненен Хасой-Юртан юкъерча машиннаькъа электрификаци яра а чотах йоаккхаргья.

Потребителаш халданза энергеца Ӏалашбар духьа еш йола «Грозэнерго» система йоккхий мероприятеш чакхъяьхай республика энергетикана управлени эргаяьккха тоаяра. Организационно-технически мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш алхха нийслагӀча пятилетка шерашка массазарча гӀулакхашка дӀаухийташ дола доагор 1970 шерапа нийсдича цхьан киловатт-сахьата лоархӀаш 18,4 грамм кӀезиг а даь, хӀанз 289,6 грамм мара дац. Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш датарах «Грозэнерго» системана йичъ квартале СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен ЦӀе байракх а пхе квартале СССР Минэнергон профсоюза ЦК-ан ЦӀе байракх а тийннай.

Тха энергетикаша доаха толамаш — энергосистема ерригача подразделенеша болх дика вӀаштӀехьбаьккха лелабарахи «Грозэнерго» предприятей болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша, гӀулакхеоча наха хьинар ца кходеш къахьегарахи хьахиннар.

Нохч-ГӀалгӀайчен энергетика дегӀайоалаеча доккха дакъа лаьцад ветеранаша Сергей Федорович Уварова, Дмитрий Иванович Замулас, Константин Михайлович Снурникова, Михаил Федорович Гершберга, Константин Антонович Буряка, Алексей Федорович Литвинова, Гавриил Михайлович Бурякунова, дуккхача кхычар.

Шоай цӀейна къахьегамс керда толамаш дахарца накъабаха кийчлуш ба республикера энергетикаш.

Итт бетта керттерча технико-экономически хьоkхамий план тӀехкхоачашъяьй. Шу хьадоладелча денз планал совгӀа яьккхай 8,1 миллион киловатт-сахьат электроэнергии 51 эзар гигакалори совгӀа йӀовхала энергии. Иштта тӀехкхоачашъяьй цуи 11 бетта план а.

ДӀадахача шера цу ханаца нийсйича 4 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Продукци яккхарга дӀабода мах лохбара чотах 373 эзар сом кходаьд, планал совгӀа 170 эзар сома пайда баьб. Керда техника, хьалха латта технологи юкъеяхьара, процессашта автоматизации механизации яра, къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхара тӀаерзаяь мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш 202 эзар сом кходаьд.

«Грозэнерго» системе хьалха латта коллективаш я вӀашагӀтеха Грозненски ТЭЦ-и «Грозэнергоремонт» яха ремонтно-наладочни предприятин.

Нохч-ГӀалгӀайчен энергетикий барт тайнача дезале толаме къахьег вай мехкарча дуккхача къамех болча викалаша. Социалистически яхье хьалха латтаршта юкъе ба: Енловицкий Александр Семенович — Къахьегама ЦӀеча Байракха ордени «За трудовое отличие» яха медали енна вола № 2 йолча ТЭЦ-а котельни цеха мастер, Иванов Лев Дмитриевич — Къахьегама Сийлен орден лелаю ВӀашагӀтехача Грозненски ТЭЦ-а электрослесарь-прибо-рист, Крикорьянц Тамара Самсоновна — Къахьегама ЦӀеча Байракха орден лелаю № 2 йолча ТЭЦ-а Ӏанара турбинай машинист, Гоголев Виктор Максимович — Къахьегама ЦӀеча Байракхен Октябрьски Революцен орденаш лелаю № 2 йолча ТЭЦ-а турбинни цеха мастер, Шидаев Сайд-Ахьмад — «Знак Почета» яха орден лелаю Малхбоалехьарча электрически сетий автомобила водитель, Пугоев Ювсапа Арсмак — «За трудовое отличие» яха медаль енна вола Малхбузехьарча электрически сетий электромонтер, дуккха кхыбараш.

Дукха ха йоаццаш ший болх чакхбаьккхар 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара Паччахьалкхен пхе шера плана хьакъехьара Закон чӀоагӀаьча СССР Лакхехьарча Совета V сессе. Кагарча пятилетке бехктокхаме декхараш оттадаьд советски энергетикашта хьалхашка. Нохч-ГӀалгӀайчен энергетически предприятей къахьегамхоша шоай деррига низаш говзали тӀаерзаергья иттлагӀча пятилетка заданеш кхоачашъяра.

Ю. БАЛАЯНЦ,
«Грозэнерго» керттера инженер.

БӀУБЕННА НАКЪАБАЬХКАБ

Грозненски ТЭЦ-2 энергетикаша дика къахьегама совгӀат кийчдаьд шоай дезача цӀейна. Потребителашта электроэнерги дӀаяхийтара цхьайтта бетта план 100,2 проценти йӀовхала энерги дӀаяхийтара паччахьалкхен план 100,7 проценти кхоачашъяьй цар.

Иштта дика къахьегаш нийслагӀча пятилетка тӀеххьара шу толамца чакхдаккхарах, КПСС XXV съезда сийна тӀанийца социалистически декхараш тӀехкхоачашдарах ТЭЦ-2 коллективана елар КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома, Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома памятни Знак, «КПСС XXV съезда долча къахьегама совгӀатий» республикански книжка тӀа а йихьар из коллектив.

Укх шера цхьоалагӀча квартале Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш йича «Грозэнерго» система кхыча предприятешта юкъе хьалхара моттиг яккхарах ТЭЦ-2 коллективана елар СССР Минэнергон профсоюза ЦК-и карара-кара тела ЦӀе байракхи хьалхара ахчан премии, шоллагӀча квартале цунна хьожайир шоллагӀа ахчан преми. Укх шера цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи квартале республикански сийлен доска тӀа йихьай из коллектив.

«ХӀара балха денна—дикала Знак» яхача девизгӀа къахьегаш яхье яьннача сменашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш энергетика дезача денна дика къахьегама совгӀат кийчдаьд В. В. Павлова, Н. С. Кокорин, Г. Т. Косырев, А. М. Иванушкин, кхыбараш керте латтача сменаша. Ше-ший социалистически декхараш тӀа а нийца яхье баьнначa энергетикашта юкъе котбаьннаб аппаратчикаш Т. Зорова, М. Измайлова, йоккхагӀйола аппаратчик А. Ф. Соколова, машинисташ Р. Д. Вансович, А. П. Еременко, А. Ф. Цепящук, электрослесарь Ш. Б. Дудагов, кхы дуккха бараш а.

ШоллагӀча теплоэлектроцентрала коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лаьцад предприятерча рационализатораша. Цар духхьал нийс бетта кийчъяьй 67 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейихьай 45 рационализаторски предложени ДикагӀболча рационализаторех лоархӀаш ба З. Г. Помазков, И. В. Гайдуков. «Яьшкара резервни форсункаш шелъяра» тӀаерзаяь цар еннача рационализаторски предложене шера производствана беш бола пайда 15442 сом да. Иштта дикагӀболча рационализаторех лоархӀаш ба В. Д. Жижин, Ю. В. Грицинин, кхыбараш. Цар а боккхача маьхера предложенеш производствана юкъейихьай.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) шоай дезача денна накъабоагӀаш шоаш даьхача къахьегама толамех дувцаш ба аппаратчикаш Т. Зарова, М. Измайлова, йоккхагӀйола аппаратчик А. Соколова, смена мастер В. Павлова.

И. Плиева сурт.

ВОЛХОВ (Ленинградски область). 50 шу хьазад Ленински ГОЭЛРО планагӀа эггара хьалха хьалъяьрех йола Волховски ГЭС болх бе йолаенна, Даймехка энергетика ветеран хӀанз цӀаькха хьалъяьй. Реконструкци яьчул тӀехьагӀа дикка боккхагӀа хиннаб цун низ.

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча шера укхаза хьаяьй заданел совгӀа цаӀи ахи миллион киловатт-сахьат электроэнерги. Социалистически яхьа итогех волховски энергетикашт СССР энергетикан электрификацен Министерства карара кара тела ЦӀе байракх еннай.

СУРТА ТӀА: ГЭС машинни зал.

О. ПОРОХОВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

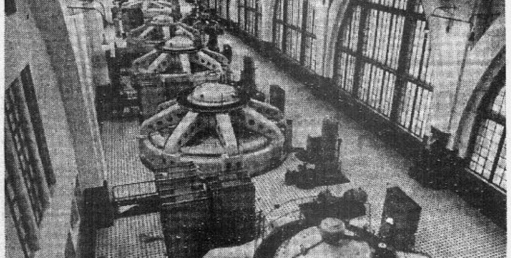

КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ ДАГАБУВЛ

(КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ ПРОФСОЮЗА XII-ча НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБЛАСТНОЙ КОНФЕРЕНЦЕРА)

Укх деношка Грознерча теникий театра помещене хилар культура болхлой профсоюза Нохч-ГӀалгӀай областной XII конференци.

Культура болхлой профсоюза балхах йола отчет йир профсоюза обкома председатела Н. П. Светайлос.

Вай республикерча культура дерригача лоякъошка хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, цу юкъе дакъа лоацаш ба культура берригача болхлоех 95 процент бараш. Коммунистически къахьегама сийлен цӀи яккхара къовсам лоаттабеш ва шиъ-ах эзар саг, коммунистически къахьегама ударник яка сийлен цӀи еннай 446 болхлочоа. ДӀадахача шера тӀанийца социалистически декхараши пхе шера плани ханал хьалха кхоачашъяьча 134 болхлочоа елар «Социалистически яхье котваьчнар» яха сийлен Знак, хӀаьта 49 сага елар «НийслагӀча пятилетка ударник» яха сийлен цӀи.

Кхетамца социалистически яхь вӀаштӀехьъяьккхарах боала пайда, цох хьахулаш дар массанена дӀадовзийтара профсоюза обкома новкъостал даьд городской культура отдела, кинопроката, А. П. Чехова цӀерагӀча республикански библиотека, радиотелецентра, «Челюскинций» цӀерагӀча, «Космос» яхача кинотеатрай, кхыча организацей коллективаша. Культура тайп-тайпарча доакъошка цу дешашта хетаяь активаш чакхъяьхай. Социалистически яхьа хан-ханнахьа итогаш а еш, коталонаш яьхарашта карара кара тела цӀе байракхаши ахчан премеши тӀайиннай. Цу яхье башха-дика къахьегама толамаш а доахаш дӀаяхача пятилетка заданий укх шера плани ханал хьалха кхоачашъяьй Ю. Лермонтова, Х. Нурадилова цӀерагӀча, театрий, теникий театра, филармоне, «Вайнах» яхача ансамбла коллективаша.

ДӀадахача шин шера искусства учреждениеша гӀулакх даьд цхьа миллиони 600 эзари сага. Лакхе цӀераш яьхача учреждений коллективаша 4500 спектакли концерти деннад царна. Царех дукхагӀдараш хӀанзарча хаю дӀа ма-деххара дар.

ДӀадахача шера башха-дика толамаш дахарах профсоюза обкома республика культура министерстваца цхьана яьча решенех карара кара тела ЦӀе байракх хьожайир Грознерча № 2 йолча библиотекана, шелковской районни берий библиотекана, назрановски районни библиотекана, Ножай-Юртовски районерча Бено-Веденски юрта библиотека коллективашта. 409 библиотеках 62 деннад «ТӀехдика болх бу библиотека» яха дипломаш, республикерча 22 библиотекана еннай «СССР-ен РСФСР-ен дикагӀйола библиотекаш» яха сийлен цӀераш.

КПСС XXV съезда, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома X, XII пленумий решенешка хьежжа республикерча клубаша, культура цӀеноша дукха балхаш даьд шоашта хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара. ДӀадахача шера культура цӀеноша, клубашка хилар 7 эзар гаргга тематически сайренаш, диспут, цига дакъа лоацаш хилар 832 эзар саг. Цхьа миллиони 800 эзари саго ла а дуьгӀаш йийшар 22 эзар лекци. Цу даькъе дика болх баьб Шелковской, Наурски, Веденски, Гудермесски районашкарча культура цӀеноша.

Укх тӀеххьарча шин шера республике дукха балхаш даьд киносета болх тоабара. Киносете халданза болх беш 294 киноустановка я, царех 253 юрташка я. Цига къахьегаш эзар совгӀа саг ва. Дика болх барца белгалъяьнна я Шалински, Веденски, Надтеречни районий киносеташ. Республикерча 54 болхлочоа еннай «СССР кинематографе отличник» яха значокаш.

Цхьабакъда кинофикаце цхьайолча организацеша эсала болх барах кинофикаце управлене коллективо укх шера 11 бетта план 88,7 процент мара кхоачашъяьяц. Паччахьалкхен план кхоачаш ца ечарех я Сунженски, Малгобекски, Ачхой-Мартановски киносетий коллективаш.

ДӀахо культура учреждений балха тӀа нийслуча кхоачамбоацарех дувц докладчика. Республика драмтеатрий спектаклашка хьакъоша цхьайола пьесаш чулоацам ледара болаш хилар белгалдоаккх цо.

Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Советски, Назрановски культура отделий кулгалхоша кхетамца вӀаштӀехьбаьккхабац «ТӀехдика болх бу клуб е библиотека» яха сийлен цӀи яккхара тӀехьа яхь йоаржаяра болх. Цу гӀулакха йоакхо яьц профсоюзни организацеша. Цудухьа цу районашкарча клубаша, библиотекаша эсала болх бу. Цхьайолча культура учреждений болхлой дисциплина во хилар бахьан долаш клубаши библиотекаши болх ца беш дӀакъайла латташ моттигаш нийслу.

Отчетни докладах йолча пренешка къамаьлаш деш, шоаш даьхача къахьегама толамех, нийслуча кхоачамбоацарех, уж дӀадахара де дезарех, хьалхашка латтача декхарех дийцар «Грозненский рабочий» издательства наборщица Л. Ю. Бесчетновас, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советерча телевиденеи радиовещанеи комитета председатела С. М. Лагутина, Гудермесски культура отдела инспектора С. В. Болдырковас, краеведене музея месткома председатела Т. И. Ведзижевас, эпсарий ЦӀен начальника В. А. Лиманске, А. П. Чехова цӀерагӀча библиотека директора И. Ф. Голиковас, Нохч-ГӀалгӀай АССР заслуженни артиста, профсоюза обкома тӀема-шефски комиссе председатела Х. К. Шаипова, Нохч-ГӀалгӀай Министрий Советерча кинофикаце управлене начальника заместителa П. А. Шаруна, Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министра В. А. Татаева.

Культура болхлой профсоюза обкома председателалла хержар Светайло Нина Петровна.

Нохч-ГӀалгӀай культура болхлой отчетно-хоржама конференце дакъа лоацаш хилар КПСС «Нохч-ГӀалгӀай обкома организационно-партийни балха отдела заведующи В. И. Дмитриенко, профсоюза Ростовски обкома председатель, профсоюза ЦК член М. Я. Трегубов.

Б. КОСТОЕВ.

КЕРДАЧА ШЕРА ХЕТАЯЬ ЕЛКАШ ОТТАЕЧА ХАНА ЦӀИ ЯЛАРА КХЕРАМЗЛЕН БОКЪОНЕХ

1. Школашка, берий учреждениешка, клубашка, кхыча помещенешка кердача шера хетаяь ёлкаш оттаеча хана, цига цӀей дездеча хана цӀи ялара кхерамзлен бокъонаш лораяра бехктокхаме хила безараш учреждений, организацей кулгалхой ба.

2. Кердача шера хетаяь ёлкаш оттаеча хана цӀи ялара кхерамзленна бехктокхаме бола нах декхарийла ба моттигерча пожарни охране ёлка оттаергйолча моттига адрес, малагӀча дийнахьа а фу хана а ёлка хьаелларгья, хӀаьта цу гӀулакха бехктокхаме волчун тайпан цӀи хьалххагӀе а дӀахайта.

3. Елкаш оттае бокъо лац из оттаергйолча помещенега паччахьалкхен пожарни тӀахьожама викал хьежачул тӀехьагӀа мара.

4. Елка оттае йиш яц бокъонегӀа шоллагӀча этажал лаккхехьа йолча помещенешка, хӀаьта аравала запасной ниӀ йолаш а хила еза уж помещенеш:

а) ёлка оттае еза цӀенъюккъе дика дӀачоагӀъяь, е гӀум чуйиллача педа чу оттаяь;

б) ёлка хила еза цун гаьнаш пенех дӀаи тховнах хьалйч юхетаргйоацаш а цхьан метрал кӀезигагӀа йоацаш царна гаьна хургйолаш, нагахьа санна тхови пенаши йоагаш йоацача хӀамаех даь деце;

в) елка оттае лаьрхӀача помещене чу дӀачувоаллачеи помещене чухьи хила еза лерггӀа кийчъяь 3 огнетушители тхан юврагӀеи;

г) ёлкана гонахьа дика чӀоагӀъяь барьер оттае еза цун лохехьарча гаьнашта 0,5 метр гаьна а йолаш;

д) нагахьа санна помещене чу электричество еце ёлкана юхе еш йола мероприятеш дийнахьа мара е йиш яц.

5. **Елка кийчъеча хана БОКЪО ЛАЦ:**

а) цунах целлулоидини кхыйола атта лоталуш йолех ловзоргаш а кхы хӀамаш а хьалъохка;

б) кӀал оттаяьча хӀаман тӀеи ёлка галгаш тӀеи боамби бехка, нагахьа санна лотабала йиш йоацаш лаьрххӀача маркхалца кийчбаь из беце;

в) ёлка сийрда яккхара стеориновои кӀерамаш-уттаден уж летадеи;

г) елкана бертолетови тух тӀаккхувса.

6. **Елкана еш йола иллюминаци е бокъо яц опыт йолча электромонтера мара.** Елка сийрда яккхара 12 вольтага кхачталца йола электролампаш мара ехка йиш яц.

7. **Елкана иллюминаци еча хана гургалаштен радионеи дехка проводаш** (полихлорвиниловни изоляци йола проводаш мара) **охка БОКЪО ЯЦ.**

8. **Елка а оттаяь цӀей дездеча хана БОКЪО ЛАЦ:**

а) помещене чу тайп-тайпара фейерверкаш, бенгальски цӀераш, магний летае а тополгаш кхувса а;

б) ёлкана юхе мероприятеш еча хана цӀагӀара сердал цӀенъяь дӀайоае;

в) цӀей дездеча хана оттаяьча нормагӀа боагӀачул дукхагӀа нах помещене чубита а, хӀаьта иштта цига боамбе, каьхата, царна тарра йолча атта лоталуш йолча материалий костюмаш, нагахьа санна цӀи аргйоацаш лаьрххӀача составаца уж кийчъяь еце, тӀаювхаш бола нах чубита а.

9. **Елка а оттаяь цӀей дезде доладалехьа дика хьажа беза электричество телха я е яц, цӀи йоаяра эшача средствашца помещене мишта Ӏалашъяьй,** кхыйола цӀи ялара кхерамзлен мероприятеш мишта кийчъяьй. ЦӀей дездеча хана елка хьаллотаяра чӀоаггӀа тӀахьожам лоаттабеш хила веза электротехника гӀулакхех дика кхеташ вола саг. Иллюминаци телха яле (проводаш дӀоахлуш, йовши юха леталуши лампочкаш яле, сийгаш лелхе) из сиха дӀайоае еза.

Телефон чулатташ йола помещени йийла хила еза, телефона аппарата юхе хила еза юхехьа йолча пожарни охрана телефона номер.

10. **Кердача шера хетаяь ёлка оттаеча хана цӀи ялара кхерамзленна бехктокхаме бола нах,** нагахьа цӀи йоале а аьнна, ёлка йолча хана цига гӀулакх деш хургболча учреждене болхлоша хьалхагӀе а дика Ӏомаергйолаш **эвакуаци яра йола план кийчъе декхарийла ба.**

11. **Елка йолча хана ерригa наӀараш къайла йоацаш хила еза царна юхе халданза учреждене болх беш варех вола дежурни а латташ.**

Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД УПО республикански ший лоӀамера пожарни Общество.

ПАЙДАНЕ ВӀАШАГӀКХЕТАР

Нохч-ГӀалгӀай университета педагогикеи психологеи кафедра болхлошта дагадохарах хан-ханнахьа чакхдоахаш да къаьнача революционераца, тӀемеи къахьегамеи ветеранашца, Ӏилмахоща, писателашца, вӀашагӀкхетараш.

Цу тайпара цаӀ хилар дукха ха йоаццаш университета актови зале. Студенташ болча венавар Грознерча № 6 йолча юкъерча школа директор О. И. Федорченко. Цо дийцар гӀоргваьннача советски педагога В. А. Сухомлинске цӀерагӀча Павлышски юкъерча школа хьехархой опыт Ӏомаеш волаш ше хьайийцача дикадарех. Донецкерча хьехархочун-новатора В. Ф. Шаталова урокех.

Иштта гулбеннараш хьежар В. А. Сухомлинске вахарах а цун педагогически балхах а йолча выставкага, вай мехка толамагӀболча хьехархой профессиональни говзалах дувцаш долча «Дешара сахьат» яхача документальни фильмага.

Кхоана школе болх бе безаргболча студенташта боккха пайда луш да цу тайпара вӀашагӀкхетараш.

М. ЗЯЗИКОВ,
Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университета студент.

Юрта боахама къахьегамхошта

КӀоарга чулоацам болаш дукха материалаш я «Сельские зори» яхача зональни журнала декабрь бетта араяьннача шийттлагӀча номер тӀа кепа теха.

Шеко а йоацаш шун теркам тӀаозаргба «Ялат — керттера проблема» яхача разделе кепа техача статьяша. Йийшача пайдане я «Воронежски ялат» яхаш цу разделе кепа теха Воронежски облисполкома юрта боахама производственни управлене начальника заместитела А. Некрыловеи цу управлене воккхагӀа волча агронома Н. Середьнеи язъяь статья. Ялата культурай хьувкъам кхебара технологех, дикагӀболча болхлой опытах дувц цар.

Дуга леладерий теркам тӀаозаргболаш я «Биззача кхоачамца» яхаш Краснодарски края «Искра» яхача колхоза механизированни звено звеньевойс Социалистически Къахьегама Турпала, КПСС XXV съезда делегата В. А. Колесникова язъяь статья. Соахка цу звено коллективо хӀара гектара тӀара 73,3 центнер дуга чудера, хӀаьта иттлагӀча пятилетка укх хьалхарча шера — 75 центнер. Ший звеное болх мишта вӀаштӀехьбоаккх, иззал дукха дуга кхеде шоапта мишта карагӀдоал дувц Колесникова ший статья тӀа.

«Химеи хьувкъами» яхача разделе кӀоарга чулоацам болаши йийшача пайда лургболаши я «Удобренех дикагӀа пайда эца» яхаш кепа теха статья; хӀаьта «Специализаце керда горизонташ» яхача разделе — «Ший тешамца», «Боккхача бувзамца», «Производства эффективность лакхъяра» яхача разделе — «Автопарка дикагӀйолча структуре».

Ӏан замалахь кхаба чусоцадаьд хьайбаш. Доакъарах нийса пайда эцарах тийша я хӀанз йоаккхаргйола хьайбай продукци. Цудухьа лоархӀаме да хьайбашта кийчдеча доакъарах минеральни молхаш еттар. Цу гӀулакхо доакъарачам тоабу, дикагӀа дуъ из хьайбаша, цунца цхьана алсамйоал продукци а. Минеральни молхаш а етташ доакъар мишта кийчде деза дувц «Доакъарах дикагӀа пайда эцара» яхаш ше язъьяча статья тӀа Кубански юрта боахама института, хьайбаш кхабара кафедра заведующе профессора П. Викторова. Цу статьяна кепа техай «Хьайбашка Ӏа даккхийтара» яхача разделе. Пайда лургболаш я «Белокеи хьоаналеи новкъосталца» яхаш цу разделе кепа теха статья а.

Ца ешаш ма йиталаш «Мастит яхача лазара духьала керда препарат» аьнна корта а болаш «Овцепром» яхача Краснодарски края районий юкъарча производственни объединене керттерча ветеринарни лоро А. Буланкина язъяь статья. Мастит яхача лазара духьала дарба деш пайда эшача ИВК яхача кердача препаратах дувц цо.

Сомий бешамаши комсаши лелаерашта пайдане хургья Дагестански юрта боахама института комсаш кхеярен уж чакхъяхарен кафедра заведующе юртбоахама Ӏилмай кандидата А. Аджаева «Отрасла дика специализаци» яхаш язъяь статья.

КӀоарга чулоацам болаши йийшача пайда лургболаши кхы а дукха материалаш я «Сельские зори» журнала декабрьски номер тӀа, теркам тӀабахийта йийшача цар дика новкъостал дергда юрта боахама къахьегамхошта.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
«Сельские зори» журнала корреспондент.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 декабрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. Мультфильмай программа. 10.05 — «Чукотка начальник» яха художественни фильм. 15.00 — Йоккха гӀишлош хьалъечара балха денош. Кинопрограмма. Энергетика Денга. 15.45 — Бт. «Наьна школа». 16.15— Бт. «Книжка. Ха. Дешархо». 16.45 — Бт. «Москвичий балха тешам». 17.15 — «Массанена тӀехьа цаӀ, цхьаннена тӀехьа массавар». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадареш. 18.15 — «Саги закони». 18.45 — Бт. Шуман. Концерт. 19.10 — Бт. Бизнеса дунен тӀа. Передача дӀахьу политически обозревателa Дунаева. 19.40 — Бт. «Цкъа Колифорис» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. «Известия» газета приз яккхара хоккея дунен халкъашта юкъера турнир. Советски Союза сборни — Чехословаке сборни. Ленина цӀерагӀча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-гӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 18.50 — Энергетика Денга (нохчий меттала). 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Атеистически темаш. Вахара а кхалхара а хьакъехьа Ӏилмеи дыи. I-ча горбольница керттерча лора заместителя Аушева къамаьл (гӀалгӀай меттала). 19.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 20.00 — Хоамаш, реклама. 20.05 — СССР пожарий республикай денош. Кинопрограмма. 20.25 — «Эрсий романс» яха фильм-концерт.

22 декабрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. «Массанена тӀехьа цаӀ, цхьаннена тӀехьа массавар». Ленинградера передача. 10.15 — Бт. «Вай биографи. 1925-гӀа шу». 11.05 — Бт. «Кинониркъбархой клуб». 15.00 — Бт. «Саянски плацдарм» яха документальни фильм. 15.10 — Берашта дола фильм. «ГӀалаша тӀа байракхаш» яха художественни фильм. 16.45 — Бт. «Ӏилма тахан». 17.15 — Бт. «Зурманчаш, мичад шо». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «Беламе истори». 18.30 — Бт. «Тахан — энергетика Ди». СССР энергетикан электрификацен министра заместительца Борисоваца даь къамаьл. 18.45 — Бт. Энергетикашта йола музыкальни программа. 19.30 — Бт. «Спортлото» тираж. 19.40 — Бт. «ЦӀи яьнна тӀий» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— Бт. ХӀа-хӀа, мехкарий. Йистеяьлча — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-гӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Кагирхой а атеизм а. ВЛКСМ Советски райкома секретара Гугаевай выступлени. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Тахан энергетика Ди да. Пятилетка вахте. 19.25 — ЗӀамига бераш, шоана. 19.35 — Керда обрядаш — вахара юкъе (нохчий меттала). 19.50 — Документальни фильм. 20.20 — Республика керда гӀишлош хьалъеча (гӀалгӀай меттала). 20.40 — ЗӀамига концерт.

РАДИО

21 декабрь.

6.30 — Шура хьаьна хилара тӀехьа (эрсий меттала). 6.50 — Саг, автомобиль, никъ (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Хоамаш. 8.25 — Ленинах, Даьхенах, партех дола иллеш (гӀалгӀай меттала). 8.40 — Цхьа авантюра йохар. Автор ва Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советера Паччахьалкхен кхерамзлен комитета председатела заместитель Храмов (нохчий меттала). ЦхьоалагӀа дакъа. 9.15 — ДоттагӀий оазаш (эрсий меттала). 9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала). 16.00 — «Ӏусама ираз лехад» яха Магомадова дувцар (нохчий меттала). 16.30 — Халкъа ашараш (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, наькъашка ша а билла я, малхбузехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —3 +2, Грозне 0 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьра секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —8 —13 градус, дийнахьа +1 —4 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ 05571 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92. Заказ № 9732.